

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

XL. ÉVFOLYAM

BUDAPEST, 1927

6. SZÁM

FOLYÓIRATA

JUNIUS

*Szerkesztőség, hová a lap szel-
lemi részét illető minden köz-
lemény küldendő, Budapest,
I. Avar-utca 15. III. 7.*

Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:
MOLNÁR OSZKÁR

Tagsági vagy előfizetési díj tanéven-
kint 8 pengő. Az egyesülettel és
lappal kapcsolatos minden befizetés,
reklamáció *Pócsa József* egyesületi
pénztáros címére (Bpest, V. Hold-utca
16. IV. 54.) küldendő. — Hirdetések
megegyezés szerint.

Pestalozzi emlékezete.

A világháború következményeként nemcsak anyagi, hanem erkölcsi téren is beállott a devalváció, az elértéktelenedés.

Művészi és irodalmi kérdésekben, csak úgy mint vallásos és erkölcsi életünkben, eltűnt a tekintélyek és dogmák tisztelete, az eszményi célok varázsa. A nagy tömeg eretnekké vált azok előtt az oltárképek előtt, ahol apáink még áhitattal térdre borultak. És ha találkozik is ritka ember, aki magasztos erkölcsi célokról, önzetlen emberbaráti törekvésekről, nagy eszmékért való lelkesedésről szól, azt szánakozó mosollyal intik le. Elanyagiasodott a lélek, megrendült az erkölcsi világrendbe vetett hit s nőttön nő azok száma, akik elavult világnézetnek mondják a közjóért való önfeláldozás tanát s értéktelen lim-lomnak mindazt, amit legjobbjainak az erény szépségéről, a legfőbb jóról s a tökéletesedés utáni törekvésről mint életcélról tanítottak.

De mégis, úgy látjuk, e nagy erkölcsi devalváció közepette két dolog maradt érintetlen. Két oly dolog, amely a legelfásultabb fölényembernek is tiszteletet parancsol. E két dolog: a természet nagyságának szemlélete és elhunyt nagyjaink emlékezete.

Aki folyóparton egy marék kavicsban anyaföldünk évmilliósi történetét olvassa, aki évszázados erdők magányában az élet rejtelmes suttogását hallja, vagy aki magas hegyek ormairól a messze távoli várost piszkos szürke foltnak látja, annak lelkében feltör az örökkévalóság, a végtelenség, a mindenhatóság gondolata s titkos varázssal rezegteti meg szíve húrjait. Valahogyan úgy érzi, hogy nemcsak teste, de lelke is tisztább körbe jutott; oly körbe, ahol könnyebbé vált számára a lét terhe és ahonnét megerősödve tér vissza a mindennapi kenyérért való küzdelméhez.

Ugyanezt érzi az ember, ha elzarándokol elhunyt nagyjainak sírjához, azokhoz, akiknek élete győzelmet aratott a halál fölött,

akik mérföldjelzőkként emelkednek ki az élet sivatagjából s akiknek példája titkos hatást gyakorol lelkünkre. Úgy érezzük, hogy az emberiség nagyjainak, a haladás úttörőinek emlékezete époly felemelőleg, nemesítőleg, erősítőleg hat ránk, mint a természet nagyságának szemlélete.

A boldog kis Svájc egy kies falujában, Birrben, egy régi temető szélén, az iskolaépület fala tövében van egy mohos sírkő e felirattal :

„Pestalozzi. A szegények megmentője Neuhoftban, a nép prédikátora Lénárd és Gertrudban, Stanzban az árvák atyja, Burgdorfban és Münchenbuchseeban a népiskola megalapítója, Ifertenben az emberiség nevelője. Ember, keresztény, polgár. Mindent másokért tett, önmagáért semmit. Áldás nevére.“

Ide zarándokoltunk negyvenen, magyar tanítók, hogy e sírnál biztatást, bátorítást merítsünk további küzdelmeinkhez s hogy a nagy férfi emlékezete fölemelje lelkünket a mulandóság szűk, kicsinyes világa fölé és szívünkbe vésse kitörölhetetlenül a költő e szavait :

Nem hal meg az, ki milliókra költi
 Dús élte kincseit, ámbár napja mul :
 Hanem lerázván, ami benne földi,
 Egy éltető eszmévé finomul,
 Mely fennmarad s nőttön nő tiszta fénye,
 Amint időben, térben távozik,
 Melyhez feltekint az utód erénye,
 Óhajt, remél, hisz és imádkozik.

Nemzeti imánk elhangzása után egy érckoszorút tettünk a sírra e felírással : „Csonkamagyarország tanítósa — Pestalozzi emlékezetének.“ Ezzel hálánkat óhajtottuk kifejezni a svájci nép iránt, amely Pestalozzi szellemétől áthatva, a háború után 10.000-nél több magyar gyermeket mentett meg.

Egy művelt honfitársunk, aki erről értesült, azt kérdezte : „Ki volt Pestalozzi?“ És értesülvén arról, hogy tulajdonkép tanító volt, csak annyit mondott : „Sohasem hallottam róla.“ De arca kérdezni látszott : Lehet-e tanítót is az emberiség nagyjai közé sorozni? Ezért válaszunk ez volt : Aki csillagos estén föltekint az ég millió világához, merné-e azt állítani, hogy az az égitest, amely az elsőrangúnak fényével a néző figyelmét magára vonja, valójában nagyobb, mint az, amelyet szeme tizedrangúnak minősít?

Sokan azt tartják, hogy az emberi nagyság relatív dolog. Pedig érzik, hogy kell lennie egy abszolút mértékének. Látják, hogy vannak a világtörténelemnek alakjai, akiknek nagyságához

semmi kétely nem fér. És sejtik is, hogy nagysága nem a zajtól függ, amellyel az emberiség figyelmét magára vonja és nem a tömeg hódolatától, a népszerűségtől, amely mint szélkakas fordul a különböző áramlatok szerint. Mi hisszük és valljuk, hogy az emberi nagyság mértékegysége: az erkölcsi hatás területmértéke. Minden ember akkora, amekkora területre hatása terjed az emberiség fejlődése szolgálatában.

Ha ezt elfogadjuk, Pestalozzit a nagyok között a legnagyobbak közé kell soroznunk, mert kevés ember élt a világon, aki nálánál mélyebb, tartósabb és szélesebb körű hatást gyakorolt volna az utókorra.

Száz éve már, hogy Pestalozzi fáradt teste örök pihenőre tért. És e száz esztendő óta lelke, gondolatai, elvei, törekvései mozgó erökként élnek s éreztetik hatásukat minden kultúr-államnak minden népiskolájában, milliók és milliók nevelésénél és oktatásánál, az erkölcsi haladás szolgálatában.

Ezért ma is, halálának századik évfordulóján, az elismerés és hála örökzöld koszorújával kell emlékezetének oltára előtt áldoznunk.

Amidőn ezt tesszük, legyen szabad e helyen, a tanítók tanítói előtt, Pestalozzi törekvéseit röviden oly oldalról megvilágítani, amelyet életírói rendszerint figyelmen kívül hagynak.

Pestalozzi sokak előtt érthetetlen. Lelke rejtély. Álmodozó különcöt látnak benne, aki nem értvén meg környezetét és környezete által félreértve, elszigetelt küzdelmet folytatott eszményi célokért.

E felfogás téves és azért keletkezett, mert életírói elhallgatják vagy nem tudják, hogy ő pályája kezdetén egy társaságba lépett, amelynek célja volt: „az elmékben a világosság fáklyáját meggyújtani, a szívekben az emberszeretet tüzét élesíteni s az akaratot minden szép, igaz és jó szolgálatában cselekvésre serkenteni.“ Ennek a társaságnak Nagy Frigyesről Kossuth Lajosig, Kant s II. Józseftől Goetheig és Kazinczyig sok-sok jelesünk, sok nagy gondolkodó és sok nagy emberbarát lett tagja. Pestalozzi alig volt húsz éves, amikor Lavater e társaság zürichi körét megszervezte és megindította lapját, az „Erinnerer“-t. A fiatal, minden szépért, nemesért, jóért lelkesedő, emberszeretettől túláradó gyermekszívű Pestalozzi nagy lelkesedéssel csatlakozott e társasághoz, amelynek körében Rousseau volt a tanítómester és amely Lavater lapjában jóval Danton előtt hirdette a francia forradalom e nagy vezérének később halhatatlanná vált jelszavát: „A kenyér mellett a népnek

első sorban nevelésre van szüksége.“ Lavater kis körében eszmélt Pestalozzi annak belátására, hogy a nép nyomorának főoka — a tudatlanság, a nevelés hiánya.

Ez adja magyarázatát annak, hogy Pestalozzi már pályája kezdetén vallotta, hogy a nép nyomoruságos helyzetén csak nevelés által lehet segíteni, s hogy kezdettől fogva ezt tűzte ki élete feladatául. E gondolathoz hű maradt egész életén és minden cselekedete ennek szolgálatában állott, mert erre, mint Lavater társaságának tagja, — fogadalmat tett.

De Pestalozzi életírói nemcsak ezt a kiinduló pontját hagyják figyelmen kívül, hanem igazságtalanok is, amikor nála „tévedésekről“, „az emberi természet félreismeréséről“, „gyakorlati érzék hiányáról“ stb.-ről szólnak.

Aki felül tud emelkedni kicsinyes szőrszálhasogatásokon, annak fenntartás nélkül el kell ismernie, hogy Pestalozzi nem tévedett, amikor azt hirdette, hogy az emberiség erkölcsi haladását csak neveléssel lehet biztosítani. Abban sem tévedett, hogy ennek a nevelésnek a családból kell kiindulnia. Az iskola e téren csak segítőtársa lehet a családnak, de nem pótolhatja soha. A nevelés a család szent kötelessége és a neveléshez a gyermeknek joga van. Feladata pedig a nevelőnek: megvilágosítani az elméket, hitet s szeretetet ébreszteni a szívekben és az akaratot a szép, igaz és jó szolgálatában helyes cselekvésre serkenteni. Ezt nem lehet pusztá tanítással elérni, hanem példával s szeretetteljes bánásmóddal. A tanításhoz tudomány, az oktatáshoz ügyesség, de a neveléshez szív kell. A nevelés általános törvénye az összes lelkiezők harmonikus, összhangzatos fejlesztése. E fejlesztésnek az ember természetes fejlődési menetéhez kell alkalmazkodnia. Ezt a természetes fejlődési menetet kutatta Pestalozzi egész életén át. Igaz, hogy nem sikerült a fejlődés törvényeit föltárnia. Ámde azok, akik őt kritizálják, merik-e állítani, hogy ők, száz évvel Pestalozzi halála után ismerik e törvényeket?

E folyóirat szűk kerete nem engedi, hogy Pestalozzi pedagógiai eszméit részletezzük. Csak arra kell még utalnunk, hogy időről-időre felhangzik e követelés: Vissza Pestalozzihoz! Ebben benne van az a követelés is, hogy az iskola necsak tanítson, hanem neveljen is; hogy a tanító kutassa szüntelenül a gyermek természetét, alkalmazkodjék hozzá és tartsa lelkiismeretbeli kötelességének minden lépését lélektanilag megindokolni.

Most, a háború után, újból feltámadt a követelés: Vissza Pestalozzihoz! Nekünk, magyaroknak egyvel több okunk van e

követeléshez szívvel lélekkel csatlakozni, mert Svájc példája mutatja, hogy egy kis ország népét is lehet boldoggá tenni, a műveltség és jólét irígyelt magaslatára emelni — nevelés által. Pestalozzi életének ezt a gyakorlati eredményét a mi viszonyainkra alkalmazva e két szóval fejezhetjük ki: nemzetnevelés — nemzetmentés.

Dr. Gockler Lajos.

TANÍTÓKÉPZŐI PEDAGÓGIA.

Az olvasás tanítása és az ábécéskönyvek.

— Első közlemény. —

A mult év decemberében nyílt meg s a folyó év elején zárult be Genf egyik iskolájában a bázeli és genfi iskolai-múzeum, a Rousseau-Intézet, a genfi közkönyvtár és egyes személyek közreműködésével rendezett kiállítás, mely bemutatta, hogy milyen módon tanítanak olvasni Európa egyes országainak és az Egyesült Államoknak iskoláiban. A kiállításon a jelen mellett képviselve volt a mult is egy csomó ábécével és olvasókönyvvel, továbbá egy úgynevezett „bureau“-val, azaz apró keménypapírlapocskákra irt betűk elhelyezésére való ládikával, melyet még 1865-ben is használtak Genfben az olvasás tanításában.

A mostani állapotokat feltűntető gazdag gyűjteményben élesen különült el az a két irány, melyben az olvasás tanítása mozog napjainkban: a gyermek erős tevékenységi hajlamához szóló új iskolának a könyvet teljesen mellőző eljárása s a hagyományos iskolának a mind tökéletesebben elkészített ábécére támaszkodó tanításmódja.

Az új iskola, melyet a németek munkaiskolának (Arbeitsschule, Tatschule), a franciák P. Bovet, a Rousseau-Intézet igazgatójának nyomán aktív iskolának (école active) mondanak, a régi iskolával szemben szinte kényszerűen minden olyan eljárást, mely a gyermektől passzív viselkedést kíván. A nyilvánvalóan befogadó magatartást követelő olvasástanítást is úgy oldja meg, hogy lehető legnagyobb teret biztosít benne a gyermek tevékeny kezének és szellemének. Szekrényeket és polcokat kell beállítania a betűk elsajátításához szükséges anyag és eszköz számára. De ez egyáltalán nem esik terhére. Ellenkezően. Így alakítja át ugyanis lassanként a hosszú, nehéz padokkal felszerelt, a mozgékony, cselekvést-szerető és beszédes gyermeket mozdulatlanságra és hallgatásra kárhóztató régi iskolatermet — melyben a spontán tevékenységet egyedül a katedréről beszélő, pálcájával csendet parancsoló tanító képviselte — az új eszménynek megfelelő műhellyé, a tevékenységi ösztönt és a kutató vágyat tápláló és fejlesztő, mindenféle anyaggal és szerszámmal ellátott laboratóriumává.

A régi szabású iskolában formálódott látogatóknak bizonyára feltűnt a nagy ellentét az új iskolának a kiállítási terem majdnem két széles falát egészen elfoglaló nagy anyag- és eszköztömege és a velük szemben elhelyezett asztalokon heverő, élénkszerű és derűs hangulatú képekkel mosolygó, zsebbe dugható kis ábécéskönyvek között és sokakban fölmerülhetett: mire való az ijesztő méretű anyaghalmaz, mikor a vonzó kis ábécével is célt lehet érni? Milyen raktárakat kell csatolni az iskolához, ha csupán az olvasás megtanításához is ily rengeteg eszköz szükséges? Mely ország bírja el terhét e tömén-

telen anyagnak? Vajjon nem a legigénytelenebb, legolcsóbb, legegyszerűbb és legeredményesebb módot kell keresnünk iskolai céljaink elérésében is?

De ne legyünk igazságtalanok a történetének kezdetén álló, szép kilátásokat nyitó új iskola iránt, ahol oly boldogan és elmerülve foglalatostkodnak a gyermekek s ahol oly sok ösztönzést kapnak és oly sok alkalmat találnak, hogy sajátos egyéniségüknek megfelelően minél teljesebben kibontakozhassanak. Inkább azon dolgozzunk, hogy a jövő iskolája a tökéletesedés útján minél jobban előrehaladjon.

I.

Az aktív iskola tanítási módszerét a Rousseau-Intézet gyakorló iskolája, vagyis a „Kicsinyek Háza“ (Maison des Petits) és még egy másik genfi iskola képviselte az Egyesült Államok munkaiskoláin kívül.

A Kicsinyek Háza (vagy amint legújabban olvastam A Jövő Útjain c. bpesti pedagógiai folyóiratban: „Kicsikék Otthona“) bemutatta nem csak azt a módot, ahogy most tanít olvasni, hanem azokat a kísérleteit is, amelyek jelenlegi módszerét megelőzték.

Mivel ezt az intézetet 1913-ban Montessori gyermek otthonainak mintájára alapították (neve is ugyanaz, mint az olasz nőpedagógus intézeteié: Casa dei Bambini szórul-szóra lefordítva Maison des Petits, azaz Kicsinyek Háza), természetes, hogy benne kezdetben az olvasás tanításának kérdését is Montessori módszerével igyekeztek megoldani.

Montessori eljárása négy fokozatot ölel föl: 1. A gyermek a kéz begyakorlása és az íróeszköz helyes tartása céljából fémlapokból készült mértani alakokat rajzol le a fémlap körvonalait követve s a nyert alakot kiszinezi. 2. Avégett, hogy a betű alakjáról megfelelő képet szerezzen s hogy a szükséges írómozgások mélyen vésődjenek izomemlékezetébe, dörzsölő (üveg) papírból kivágott írott betűalakokon jártatja végig egymásmellett tartott jobb mutató és középső ujját azzal a mozgással, amellyel azokat leírjuk s közben mondja a betű nevét. 3. Szavakat alkot a kivágott és szabadon kezelhető betűkből. 4. Ismerős szavakat, majd mondatokat olvas.)

Ez úgynevezett „spontán módszerrel“ a gyermekek egy időben tanulnak meg írni és olvasni. Előfordul azonban, hogy némelyek egyéniségük sajátos fejlődésének engedve, hamarabb tudnak írni, mint olvasni vagy előbb olvasnak, mint írni.

A Kicsinyek Háza az üvegpapírbetűk mellett még fából készült írott betűalakokat is használt. A magánhangzók piros, a mássalhangzók zöld színre voltak festve, mint Montessori betűi. Ezeket a betűket az intézet vezetői egy idő múlva kiküszöbölték és 1920-ban az írott betűk helyett a legegyszerűbb alakú nyomtatott betűket kezdték alkalmazni. Az üvegpapírosbetűkkel is szakítottak, mert tapasztalták, hogy a gyermeknek kellemetlen végighúznia ujjait az erősen érdes felületen. Az előre elkészített betűket olyanokkal helyettesítették, amiket a gyermek maga csinál oly módon, hogy a nyomtatott fabetűt (vagy számot) a körvonal mentén kemény papírra rajzolja, a nyert körvonalat kihárja, a betűalakot kiszurkálással kidomborítja és befesíti. A gyermek tehát folytonosan tevékenykedve ismerkedik meg a betűkkel és

1) Montessori felfogását és módszerét részletesen ismertettem a Néptanítók Lapja 1921-22. évfolyamaiban „A kisdidnevelés elméletének fejlődése“ címen megjelent cikksorozat X-XXII. fejezeteiben.

tanul meg olvasni. Később maga készíti el ügyességének és izlésének megfelelően díszített füzetét is, melyben élményeit rajzokkal illusztrálja.

A Kicsinyek Házában, miként az új iskolákban általában, semmi kényszerrel nem alkalmazzák az olvasás és írás tanításában. Az egyes dolgozószobákban a gyermek mindenféle anyagot (papírt, színes ceruzát, ollót, ragasztékot, festéket, stb.) megtalál, amivel munkakedvét szolgálhatja. A falakon képek és fölírások izgatják kíváncsiságát. A betűkre és a nyomtatott nevekre irányuló érdeklődését a tanító táplálja és irányítja. Az olvasás és írás a többi tevékenységekhez kapcsolódik. Mikor a gyermek már írni tud, megfelelő nevekkel látja el alkotásait. A fogalmazás kezdete is munkáihoz fűződik. Kemény papírból hajót csinál és aláírja vagy betűkből kirakja a hajóra vonatkozó gondolatait. „A szép hajó.“ „A szép hajó uszik.“ „A szép hajó uszik a tavon.“

Mivel minden gyermek saját egyéni fejlődésének útján halad szabadon, megtörténik, hogy egyik-másik előbb ír, mint olvas. A kiállításon a Kicsinyek Házának anyagában volt egy szépen kiállított, igen formás betűkkel rajzolt, hibátlan szöveggel betöltött füzet, melynek tulajdonosa még nem tudott olvasni. Az új iskola lehetővé teszi az egyéni spontán fejlődés legváltozatosabb formáinak megnyilatkozását.

A már olvasni és írni tudó 6—7 éves gyermekeknek van egy úgynevezett vasárnapi füzetük, melybe hetenként lerajzolják, hogy mit csináltak vasárnap és rajzukat megfelelő szöveggel magyarázzák. Külön füzetbe rajzolják és írják az iskolában hallott történeteket.

Amit a Kicsinyek Házában a gyermekek maguk készítenek el, azt a gazdag amerikaiak élesen adják az olvasni tanulók kezébe. A kiállításnak nagy helyét foglalta el az Egyesült Államokból küldött anyag, mely főképpen a new-yorki Columbia-egyetem tanítóképzőjével kapcsolatos iskolából (Lincoln School of Teachers College) származott. Hiába kerestünk az amerikai gyűjteményben olyan ábécéket, mint amilyenekhez a mi európai szemünk hozzá szokott. Ilyenek nem voltak. De nagy számban függtek a falon az újvilág tanítási módszerét jellemző képes fali olvasóablak. Ezeknek felső részét a gyermek életéből merített valamely kedves jelenet díszíti fejlécszerűen (az egyik képen pl. két kis gyermek nézi a szoba ablakán át az égen ragyogó esthajnali csillagot), alatta pedig a kép tartalmára vonatkozó mondatok állanak külön sorokban. (Csillag fénylik. Csillag ragyog. Első csillag. Éjszaka látom.) A fali-képek ábrái és mondatai a gyermekek könyvében is előfordulnak. A képekhez fűződő mondatok és szavak megfelelő nagyságú betűkkel kisebb kartonlapokra is rá vannak nyomtatva, hogy ezekkel mint lottó-lapokkal a nagy lap azonos szavait és mondatait le lehessen fődni. Minden könyv mondattal kezdődik. Sem elszigetelt betűk, sem értelmetlen szótagok nem fordulnak elő bennük. Az olvasókönyvön kívül vannak olyan nyomtatott füzetkék, melyekbe csak nevek vannak nyomtatva és a gyermeknek kell megcsinálnia a névhez illő illusztrációt. Például egy négyszög alakú rajz fölött írott és nyomtatott betűkkel a „piros“ szó látható s az idomot a gyermeknek kell a névkívánta színnel betöltenie. Egy másik helyen pl. a „baba“ szó található s a gyermeknek babát kell alárajzolni. Nyomatott szótárakban vannak összefoglalva azok a szavak, amelyeket az olvasni kezdő gyermekkel földolgoznak.

A Kicsinyek Házának anyaga mellett volt látható a már a XVIII. század közepén is ismert globális módszer, melyet reformálva újabban O. Decroly

brüsszeli egyetemi tanár alkalmazott a tanításban s róla Decroly-módszernek is mondanak.¹⁾

Th. Simon, francia gyermekpszichológus szerint tulajdonképpen két olvasási módszer van: egyik az összetevő vagy szintetikus módszer, mely a hangokkal, illetve betűkkel kezd s innen jut el összetevéssel a szótagokra és szavakra, a másik az elemző vagy globális módszer, mely a mondatból indul ki és innen halad az elemekre. Az eddigi kísérletek szerint az utóbbi módszer különösen megkönnyíti a helyesírás elsajátítását és aránylag nagy sikerrel jár a gyengetehetségűek tanításában, azért is karolják fel mindjobban azok a népek, amelyek a legnagyobb helyesírási nehézségekkel küzdenek (mint pl. az angolok és franciák) s azért találjuk meg főképpen kiegészítő iskolákban.

A globális tanítási módszerben négy fokozatot különböztetnek meg: 1. Keménypapírlapokra nagy betűkkel egyszerű felszólító mondatok vannak írva (pl. add ide a ceruzát, tedd le a füzetedet stb.) s ezek szerint kell cselekedniök a gyermekeknek. A tanító a mondatot a táblára írja, aztán olvassa. A gyermekek figyelnek a fölírásra s aztán a mondat értelme szerint járnak el. 2. A gyermekek parancsokat, tárgyak nevét és saját nevüket feltüntető lapokat kapnak s ezeket összehasonlítják a táblára írt mondatokkal és szavakkal,

1) Talán nem lesz fölösleges, ha Decrolynak nálunk kevésbé ismert tanítási reformját A. Hamaid: La méthode Decroly című a „Collection d'Actualités Pédagogiques” nevű vállalatban megjelent műve alapján e helyen röviden vázolom. (Magyarországon, tudomásom szerint, a VIII. ker. mosonyi-utcai áll. kiegészítő iskolában és a Nemesné Müller Márta vezetése alatt álló Családi Iskolában tanítanak Decroly módszere szerint. Az előbbi iskolában a globális módszer, utóbbiban a mindjárt ismertető „érdeklődési központok” alkalmazását láttam, ha nem tévedek).

Decroly 1901-ben a fejlődésben hátramaradtak és gyengetehetségűek számára intézetet alapít, mely alkalmat ad neki arra, hogy megfelelő módszert dolgozzon ki az említett gyermekek tanítására. Az itt szerzett tapasztalatokat fölhasználja abban az új iskolában, melyet 1907-ben nyit meg normális gyermekek számára s amelyet az élet által az életre nevelő iskolának (école pour la vie et par la vie) nevez el. Ennek az iskolának módszere jellemzi az „érdeklődési központok” uralma, amivel Decroly a tantárgyak között a legszorosabb kapcsolat megteremtését veszi célba. Az „érdeklődési központokon” érti Decroly azokat a dolgokat, amelyek állandóan az érdeklődés központjában állanak s mint ilyenek leginkább megragadják és fogvatartják a gyermek figyelmét a fejlődés különböző állomásain át s alkalmasok arra, hogy az ő mind bonyolultabb szükségleteit kielégítsék. Az iskolában az egyes évfolyamok egy-egy érdeklődési központ körül kristályosodnak ki. A központok a következők: 1. A táplálkozási szükséglet, melyhez csatlakozik a lélegzési és tisztálkodási szükséglet. 2. Az időjárás viszonyosságai ellen való küzdés szükséglete. 3. A veszélyek és különböző ellenségek ellen való védekezés szükséglete. 4. A cselekvés, együttműködés, az üdülés és a lelki fölemelkedés szükséglete.

E szükségletek kielégítésénél tekintetbe jön: 1. A környezetnek (és pedig általában az emberi, a családi, az iskolai és társadalmi környezetnek, az élő, azaz az állati és növényi környezetnek s végül az élettelen környezetnek — ez utóbbiba értve a napot és az égitesteket) az egyénre irányuló hatása. 2. Az egyénnek a környezetre való visszahatása és a környezet kihasználása az ember szükségleteinek céljaira.

Az elsorolt szempontok irányítása mellett minden tanítási órán a következő tevékenységeket végzik a gyermekek: megfigyelnek és közvetlen tapasztalatokat gyűjtenek; személyes emlékek alapján térbeli és időbeli kapcsolatokat alkotnak; a megismert dolgoknak kézzelfogható formát adnak (agyagból, papírból stb. elkészítik, lerajzolják, kivágják stb.); és végre ismereteiket elvont módon (szóval és írásban) is kifejezik.

Mindezek megtalálhatók ugyan más iskolák életében, anélkül azonban, hogy megfelelő kapcsolatban és a gyermek képességeire való tekintettel lennének elrendezve. A megfigyelési órák ugyanis körülbelül a beszéd- és értelemgyakorlatoknak felelnek meg; a térben és időben való kapcsolat a földrajzot és a történelmet jelenti; a kifejezés felöleli az anyanyelvi oktatást, beleértve a helyesírás tanítását, a könyvnelküli tanulást, valamint a különböző kézimunkákat. A számtan megfigyelésen épül föl.

Az olvasás és írás tanítása is közvetlen kapcsolatban van az érdeklődési központokkal.

vagy a fölírásokat a megfelelő tárgyakra, illetve ezek képére helyezik. A papírlapokat kis dobozokkal is lehet helyettesíteni. Ebben az esetben különböző dolgokat tesznek a dobozokba s mindegyikre ráírják tartalma nevét. A gyermekek feladata az, hogy az üres dobozba tegyék azt a tárgyat, melynek neve a dobozon szerepel. 3. Kis jeleneteket ábrázoló képet kapnak a gyermekek s papírlapokra írt szavakból össze kell állítaniok a jelenet értelmét kifejező mondatot, miután már előzően utánozva több ízben kirakták a fölírásos papírlapokból azokat a mondatokat, melyeket a tanító a képek alá helyezett. A képet füzeteikbe lerajzolják és a megfelelő mondattal ellájtják. 4. Az utolsó fokon írásban fejezik ki a látott, jól értett és emlékezetben tartott mondatokat. A tanítás megkezdése után 6 hét vagy két hónap múlva a nyomtatott betűkre kerül a sor s ezzel együtt megkezdődik a szavaknak részekre való bontása is. Egy csomó ugyanazon magánhangzót, azután ugyanazon mássalhangzót, végül ugyanazon szótagokat tartalmazó szót gyűjtenek és hasonlítaniuk össze. A gyermekek hamar hozzászoknak a hasonlóságok fölismeréséhez. Hat hónapi tanulás után képesekké válnak folyékonyan olvasni akármilyen nekik való szöveget.

Kezdetben a gyermekek maguk állítják össze olvasókönyvüket a tanítási órák alatt.

A globális módszert szemléltető táblázat mellett foglalt helyet A. Decroix kisegítő iskolai tanítónőnek, a Rousseau-Intézet kiváló nőtanárának Decroly professzor és J. Monchamp kisegítő iskolai tanítónő elvei szerint készült lottórendszerű nevelőjátékaiból a helyzet felfogását elősegítő lottók (kasza, zászló, kulcs, továbbá a nyomtatott d betű képe négyféle helyzetben), melyeket iskolájában az írás és olvasás tanításában sikerrel alkalmaz.

Mielőtt az új iskolák olvasástanítási módjáról az ábécés könyvek ismeretetésére térnék át, megemlítem, hogy a kiállítás egyik rendezője, talán Bovet professzor, jónak látta, hogy az újabb olvasási módszerekkel kapcsolatban kifüggesse Rousseau-nak az olvasás tanítására vonatkozó (az Emil II. könyvében található) felfogását, illetve intelmét.

„Nagyra vannak avval, mondja Rousseau, hogy megtalálják az olvasás tanításának legjobb módját. Kitalálnak „bureau“-kat, fölírtos kártyákat; a gyermek szobájából valóságos nyomdát csinálnak. Locke kockákkal akar olvasni tanítani. Milyen nagyszerű találmány! Szánakozni lehet rajta. Sokkal biztosabb módszer ennél, de mindig elfelejtjük, a tanulásvágy. Fittyet hányva „bureau“-kra és kockákra, ezt a vágyat kell a gyermekben fölkeltetni és bármily módszer sikerre fog vezetni.“

(Genf).

Dr. Kenyeres Elemér.

A tanítóképzői tanárképzés reformja.

Az 1927. év nyarára tervezett III. Egyet. Tanügyi Kongresszus időszérivé tette sok pedagógiai kérdésnek és gondolatnak a felvetését és előterjesztését. Így vetődött fel a tanítóképzés reformja is, melynek napirendre tűzését a tanítóóság különösen szorgalmazta. A kongresszus tanítóképzői szakbizottsága is első tárgyalandó tételének tűzte ki e kérdést, több más tétellel kapcsolatban. A meginduló szakbizottsági munka folyamán azonban hamarosan kitűnt, hogy az alaposabb tárgyalás lehetővé tételére elegendő, ha csak

két tételnél maradunk. Ennek egyike feltétlenül a tanítóképzés reformja; ha egyesek részéről fel is merült az a vélemény, hogy tanítóképzésünk az ötéves képzéssel már úgyszólván meg van reformálva.

Alig fejezte be a szakbizottság ezirányú hosszú és alapos munkáját, dönteni kellett arról is, mi legyen a tanügyi kongresszus elé terjesztendő második tárgyalandó tétel? Rövid vita után egy olyanban állapodott meg, mely nem szerepelt az eddig tervbe vett tételek között. Ez volt a tanítóképzői tanárság képzésének a kérdése, melynek előterjesztésére (előadói javaslat tételére) a bizottság csekély személyemet fogadta el. A kongresszustól elválasztó kevés idő ellenére is vállaltam e megbízást, mert e kérdés tárgyalását függetlenül a kongresszustól sürgősnek és időszerűnek tartottam. Arra gondoltam tehát, hogy e nagyfontosságú kérdés tárgyalásának a bevezető előadásával, ha nem is terjeszthetnék elő egy mindenkit kielégítő javaslatot, de útát nyitok mindenkinek e kérdésben való állásfoglaláshoz. De a szakbizottság még a tárgyalás időpontját sem tűzte ki, mikor tudomásunkra jutott a nyárra tervezett kongresszus elhalasztása. Szakbizottságunk így tanárképzésünk reformját majd csak az ősszel tárgyalja. Kívánatosnak tartotta azonban, hogy előadói véleményem közlönyünkben még az őszi előtti napvilágot lásson, hogy addig is mindazok, kiket e kérdés érdekel, azzal foglalkozhassanak. Így bocsátom tehát közre mondanivalóimat.

Bevezetésként először is meg kell okolnom azt, hogy miért látom időszerűnek, sőt sürgősnek tanárképzésünk reformját. Ismeretes előttünk, hogy a polgári iskolai tanárképzés átszervezés előtt áll, jobban mondva megszűnik az eddigi képzés, át megy a tudományegyetemre. Az eddigi tervezetek szerint az új polg. iskolai tanárképzés Szegeden történne, kapcsolatban a kolozsvári tudományegyetemmel. Hogy ez valóban így lesz, azt természetesen csak akkor tekinthetjük véglegesnek, ha erre vonatkozólag megjelenik a kultuszminiszter úr rendelete. De a polg. iskolai tanárképzők internátusai Szegeden már épülnek s elvileg arról is van megállapodás, hogy a tanárképzés az eddigi helyett négyéves lesz. Ha pedig a polg. iskolai tanárképzés lemegy Szegedre, természetesen szűnik meg az Erzsébet-Nőiskolában folyó polg. iskolai tanárképzés és az eddigi polg. iskolai tanárképzéssel a nagymultú Pedagógium is. Mindez pedig azért érdekel közelről minket, mert a ttképzői tanárképzés elválaszthatatlan volt a polg. iskolai tanárképzéstől. Ha ez utóbbi mai formája megszűnik, természetesen változnia kell a rajta felépülő ttképzői tanárképzésnek is. Hogy ez a változás milyen legyen, azt a tanítóképzők érdeke szerint kell eldönteni. A tanítóképzők érdekeit pedig legjobban a vezetői és munkásai, ezek között tehát a tanárai ismerik.

Tanárképzésünk kérdése tehát végtelenül fontos ránk nézve még akkor is, ha belátható időn belül semmi új sem történik a tanítóképzéssel. Állást kell ugyanis foglalnunk abban a kérdésben, hogy egy megreformált polg. iskolai tanárképzés legyen-e továbbra is az alapja a mi tanárképzésünknek? Akik jelenleg intézik az Apponyi-kollégium ügyeit, azoknak talán könnyű e kérdésre a

felelet. Megszokták a polg. iskolai képzést mint alapot s ha ez négyéves lesz, rá kell építeni az egyéves ttképzői tanári tanfolyamot. De lehet, hogy nem így gondolják. Bármiként vélekednek, felvetődhetik náluk is a kérdés, hogy együtt kell-e egyáltalán maradni a polg. iskolai és a ttképzői tanárképzésnek? Mi meg azt kérdezhetjük mindenekelőtt, hogy mennyiben szolgálja a polg. iskolai tanárképzés a miénket és ha igen, jobban fogja-e szolgálni, ha négyéves lesz és a tessék-lássék kedvéért még egy ötödik év járul hozzá, mint amely legendó lesz ahhoz, hogy a polg. iskolai tanárból ttképzői tanár legyen?

Hogy a kétféle tanárképzés eddig együtt volt, annak magyarázata a két képzés együttes fejlődése és közös multja. A polg. iskolai tanárképző a kiegyezés után megalapított budai „állami központi tanítóképezde“-ből nőtt ki. Ennek keretében nyílt meg az 1873/74. tanév elején „a polg. iskolai tanítóképezde“ I. évfolyama. Így lett a két tanítóképezdeből és két gyakorló iskolájából a Pedagógium, melynek legfelsőbb tagozata lett a polg. iskolai tanítóképzőre épített tanítóképezdei tanári tanfolyam. Idők folyamán (1898) elkülönült belőle az el. iskolai tanítóképző azzal, hogy külön igazgatót és tanári kart kapott, sőt később a Pedagógium területéről is elköltözött. Tengelye a Pedag.-nak így továbbra is a polg. iskolai tanítóképző maradt, mellyel még szervesebb összefüggésbe jutott a tanítóképezdei tanári tanfolyam, mikor 1906-ban „Apponyi-Collégium“ néven látszólag teljesen önálló szervezethez, részletesen kidolgozott szabályzathoz és vizsgálati rendtartáshoz jutott, de a polg. iskolai ttképző-intézettel kapcsolatban. Hasonló volt e fejlődéshez az Erzsébet-Nőiskolában kialakított Apponyi-Collégium is. Az el. iskolai ttképzőkkel való kapcsolatot a szükséges didaktikai kiképzés tartotta fenn. Idők folyamán szükségessé vált a kollégium minden szakbeli tagjainak a figyelmét a tanítóképzés „egészére“ fordítani. Ezt biztosította az 1915. évi 130.632. sz. vkmi rend. az u. n. közös pedagógiai órának a megtartásával. 1919-ben helyet kaptak a kollégiumban a közgazdaságtani és társadalmi ismeretek. 1920-ban a didaktikai kiképzés lett intenzivebb. 1922-ben a kollégiumi pótló előadások ideje is valamivel gyarapodott. A világhaború után hivatalosan is polg. iskolai tanárképzővé vált főiskola három, illetve négy szakcsoportos tárgyai miatt az Apponyi-kollégium tárgyait is hat szakcsoportra osztotta az 1924. évi 31.427/VI. sz. vkmi rend. Általában a ttképzői tanárképzés különös szükségletei annyira megnövelték tanárjelölteink elfoglaltságát, hogy 1924-ben a túlterhelés enyhítéséről kellett gondoskodni (1924. é. 84.161/VI. sz. vkm. r.). Így rendeltetett el, hogy a nem filozófus-pedagógus tanárjelöltek a filoz.-ból és pedag.-ból vizsgára ne köteleztessenek. A szakvezető tanárok támogatása csak a jelöltek egyetemi tanulmányainak megválogatására és ezek elvégzésének az ellenőrzésére redukálódhatik. Kevesbítette a nyelvkészségi képzés idejét, de viszont felmerült annak gondolata, hogy a melléktárgyak töröltesse az ezeket helyett inkább két főtárgyból tegyenek vizsgálatot a jelöltek. A vizsgálati rend e megváltoztatása azonban elmaradt, mert az „úgy

tudományos szempontból, mint a ttképző-intézet érdekeinek látószögletéből jónak bizonyult”.

A közöltek alapján csak arra akartam rámutatni, hogy tanárképzésünk sajátos céljai a kétéves tanulmányok folyamán túlságosan megterhelik a jelölteket az egyetemi elfoglaltság mellett. Viszont felmerülhetett a kívánság, hogy két főtárgyból vizsgázzanak a jelöltek. A sajátos célok elérésére tehát nem elegendő az eddigi két év, ha redukálni kell azt, amit a szükségletek teremtettek. Viszont a két főtárgyból való vizsgázás elejtését is a két évvel arányban nem álló követelmények nagysága tette indokolttá. Ha tehát a ttképzői tanárképzésre nem elegendő a mai két év, úgy az ezt megelőző polgáriskolai tanárképzés idejét kell olyanná tenni, hogy az csak a ttképzői tanárképzés érdekeit szolgálja. Ha ez a polg. iskolai tanárképzés az egyetemre is megy és négy évig fog tartani, csak még jobban távolodik a tanítóképzői tanári követelményektől, mert érdekei nem a tanítóképzéssel azonosak, hanem a saját iskolájának a követelményeivel. Gyakorlati kiképzése is a maga sajátos céljait fogja szolgálni és azt el is végzi, különösen ha a képzés idejét valóban felemelik négy évre. Ha erre épülne a ttképzői tanárképzés tervezett egy évével, akkor a gyakorlati képzése még a mait sem érné el. Látszólag ugyan nem okozna nehézséget a mai, két évre eloszlott didaktikai munkának egy évben való össze-sűrítése; hisz még a mai szabályzat is megengedi ezt méltánylást érdemlő esetekben. De egy év alatt nem lehet a speciálisan polg. iskolai célokra kiképzett polg. iskolai tanárból olyan tanárt kiformálni, ki minden tekintetben megállná a helyét egy szakiskolában, mint amilyen a tanítóképző. Különösen nem lenne elegendő ez az idő annak a polg. iskolai tanárnak, ki nem tanítói oklevéllel, hanem esetleg középiskolai érettségi bizonyítvány alapján végezte el a polg. iskolai tanárképzőt. A múltban ilyenek csekély számban voltak, mert érettségi bizonyítvánnyal inkább azok vállalkoztak a Pedagógiumra, kiket az erősebben kifejlődött hivatásérzet v. másfajta, a polg. iskolához fűződő kapcsolatok tereltek oda s így több arravalósággal felszerelten igyekeztek pótolni azt, amit a tanítóképzőt végeztek megszereztek (a tanításra való gyakorlati készséget). Mióta azonban hivatalosan is főiskola lett a Pedagógium és a mostoha gazdasági viszonyok megnehezítették az egyetemi tanulmányokat, mind kívánatosabbá lett a polg. iskolai tanárképzőint. (internátusa és tandíjmentessége révén) a középiskolát végzetek előtt is. A jövőben ez valószínűleg fokozódik és a polg. iskolai tanárképző vezetőségére tartozik majd, hogy milyen arányban és szempontok szerint foglal majd állást a felvételeknél. Hogy polg. iskolákban való tanításra képesít majd olyanokat, kik polg. iskolában nem jártak, annak semmi különös hátránya nem lesz, mert a 10-től 14 éves korig szerzett tapasztalatok még csekélyek ahhoz, hogy azokat valaki mint polg. iskolai tanár az iskolájában felhasználhassa. Annál azonban, ki tanítóképzői tanár óhajt lenni, nemcsak kívánatos, hanem megkövetelendő, hogy előtanulmányai között ott legyen az a magasabbfajta iskolatípus, mely szakiskolai jelle-

généel fogva nemcsak szükséges arravalóságokat ad látogatójának, hanem az alapvető gyakorlati kiképzés mellett annak az iskolának tökéletes megismerhetését is biztosítja. Nem lehet tehát ttóképző-intézeti tanár az, ki maga is át nem ment a tanítóképzésen, vagyis nem szerezte meg a tanítói képesítést.

A ttóképzői tanárképzés reformjánál tehát az a gondolat a kindulási pont, hogy tanárképzésünk a tanítói képesítésre épüljön. A hatosztályú tanítóképzői főiskola kettős tagozata lehetővé teszi, hogy oda bármiféle középiskolai érettségi bizonyítvánnyal beiratkozhassek az, ki tanítói képesítést akar szerezni s ezzel azt is elérheti, hogy idővel ttóképzői tanár lehessen. Azzal a kívánsággal tehát, hogy tanárképzésünk a tanítói képesítésre épüljön, nem akarunk semmiféle középiskolát elzárni a tanítóképzés és az arra való képesítés elől.

Az ilyen alapon felépülő ttóképzői tanárképzésnek most már természetesen nem lesz szüksége a polg. iskolai tanárképzőre, mely eddig közvetítette képzésünket az egyetemmel. Hisz a polg. iskolai tanárképző a jelöltjeit azokból veszi fel, kik a ttóképzői főiskola négyéves alsó tagozatát vagy a középiskolák VIII. osztályát érettségi vizsgálatnál befejezték. A ttóképzői tanárképzés pedig a ttóképzői főiskola felső tagozatát is elvégzett tanítókból válogatja majd ki a tanárjelöltjeit. A ttóképzői tanárképzés tehát elválik a polg. iskolaitól, melyhez többé semmiféle közösség a jövőben még kevésbé fűzi, mint akár a multban is megy önállóan tovább a maga útjain. Ez az út azonban oda vezet, hová a polg. iskolai tanárképzés is eljutott, t. i. az egyetemre. Mert a ttóképzői tanárképzésre is érvényes az, mit kultuszminiszterünk 1924. évi XXVII. t.-cikkének indokolásában (a középiskolai tanárok képzéséről és képesítéséről) megállapított, t. i. hogy „az elméleti tanárképzést csakis az egyetem végezheti“. A ttóképzői tanárképzés elméleti részét is elsősorban a tudományegyetemek bölcsészeti karai látnák el, miként az a multban is történt. De ez elméleti képzés ideje most már nem négy, hanem nyolc félév lenne, kapcsolatban egy megszervezendő ttóképzői tanárképző-intézettel, melynek szervezete, hivatása hasonló lenne a középiskolai tanárképző-intézetéhez. Élén állana az elnök (egyet. ny. rendes tanár) és az igazgatótanács, melynek tagjai a tud. egyetemek, műegyetem kiválasztott tanárai és a szükséghez képest meghívott egyetemi, műegyetemi magántanárok, főiskolai és ttóképző főiskolai tanárok. Ez az intézet irányítaná az egyetemeken folyó elméleti képzést és tagjaiból neveznék ki az Országos Tanítóképzői Tanárvizsgáló Bizottságot. Ez a tanítóképzői tanárképző Budapesten lenne felállítva. Nemcsak azért, mert legtöbb kulturintézményünk is itt van központosítva, hanem mert a ttóképzői tanárképző gyakorlóiskolái (I. és VIII. ker. ttó- és ttónőképzők) is Bpsten vannak.

A tanárjelöltek elméleti és gyakorlati munkájának hathatósabbá tételére és anyagi támogatására fenntartandó lenne az Apponyi-kollégium intézménye, mely internátusi elhelyezést biztosítana a tanárjelölteknek az I. ker. ttóképző keretében, a női tanárjelölteknek pedig a II. ker. ttónőképzőben. Ezzel az intézkedéssel

együttal biztosíthatnók a ttóképzői tanárképzésnek szorosabb kapcsolatát a gyakorlati képzéssel. Az I. ker. áll. ttóképző-intézet és a II. ker. ttónőképző így lennének tanárképzésünk igazi gyakorlóiskolái. A jelöltek pedig ez elhelyezéssel kerülnének a legintenzívebb kapcsolatba a ttóképzés gyakorlati munkájával. A két gyakorló áll. ttóképzőt pedig a modern követelményeknek megfelelő laboratóriumokkal, szemináriumokkal és könyvtárakkal felszerelve olyan mintatanítóképzőkké fejleszthetnők, hol a tanárjelöltek is elmélyedhetnének elméleti tanulmányaikba és ahonnan az ország-nak és fővárosnak valóban legkiválóbb mintatanítói kerülhetnének ki.

A gyakorlati kiképzés az egyetemi tanulmányok első felének a befejezése után (a 4. félév után) indulna meg és tartana két éven át olyformán, miként az eddigi tanárképzésnél. Ez a gyakorlati képzés azonban sokkal mélyebb lenne, mint az eddigi. Nemcsak azzal, mert az Apponyi-Kollégium szervesebb kapcsolata a két gyakorló ttóképzővel már magában véve is erősebbé tenné (hisz együtt élnének a tanárjelöltek a mintaiskoláikkal), hanem mert így kaphatnának igazán eredményes gyakorlati útmutatásokat a ttóképző-intézetek tanulmányi és fegyelmi rendjére vonatkozóan. Ezzel az erőteljesebb gyakorlati kiképzéssel lehetővé válnék továbbra is az, hogy a jelölt egyetemi tanulmányainak a befejezésekor nyomban vizsgálatot tehetne nemcsak szaktárgyaiból, hanem az ú. n. pedagógiai tárgyakból is, melyekből a jelenlegi, könnyített szolgálati rend szerint jelöltjeink csak kollokválni tartoznak.

A ttóképzői tanárképzés ideje így a középiskolai öt évvel szemben négy év lenne, tehát annyi, mint amennyire tervezik a a polg. iskolai tanárképzés idejét. Valójában azonban ez a képzés hat éves lenne, mert hiszen ttóképzői tanár csak az lehetne, ki a ttóképzői-főiskola két éves felső tagozatát is elvégezte. Az elméleti tanárképzés ideje a bpesti tud. egyetem bölcs. tud. karán tehát a mi tanárképzésünkénél is négy évfolyamra terjedne. Kötelező lenne itt is legalább két ttóképző-intézeti szaktárgy tanulmányozása (az eddigi egy helyett). Sőt a szaktárgyakon kívül kötelező nemcsak a pedagógiai tárgyak tanulmányozása (köztük most már az etika), hanem a magyar irod. tört. és magyar művelődés történetével való foglalkozás is. A pedagógiai és filozófiai szakon levő tanárjelöltek pedig egy tetszésük szerint választott humán v. reál-tárgyat is kötelesek lesznek tanulmányozni. E kötelező összes tanulmányokból a jelöltek vizsgálatot tartoznak tenni. Vagyis a ttóképzői tanárképzés elméleti képzése a ttóképzők tárgyaiból semmivel sem kevesebb, mint a legújabban (már idézett) törvény-nyel szabályozott középiskolai tanárképzésé. Több azonban annyiból, hogy a mi jelölteink már alapos pedagógiai ismeretekkel és két évvel érettebb koraival és tudással kezdik meg egyetemi tanulmányaikat.

Tanítóképzői-főiskolánk hat évfolyama mellett sem lesz az egyetemekre előkészítő iskola (mint a középiskola), de már a négy éves alsó tagozata is ad annyit az egyes tudományokból, hogy

azokra zökkenés nélkül építhessék tanulmányaikat az egyetemre igyekvők. Különösen sikerül ez majd azoknak az okleveles tanítóknak, kiket mint legjelesebbeket és megválogatottakat küld majd az Apponyi-Kollégium vezetősége az egyetemre ttóképzői-tanárjelölteknek. Egyéni kvalitásaikkal is biztosítékot nyújtanak ahhoz, hogy belőlük a legjobb tanári anyag váljék. Tanulmányaiknak nemcsak ellenőrzésére és számbavételére, de közvetlenebb vezetésére a jövőben is ott állanak a kollégiumon belül a szakvezető tanárok. Ilyenekül a miniszter úr elsősorban a két gyakorló tanítóképző-főiskola tanárait alkalmazná. Tagjai között lennének az Orsz. Képzőművészeti Főiskolából és az Orsz. M. Kir. Zeneakadémiából kinevezett tanárok is, mert a rajz- és zenetanár-képzés e két főiskolán történék, mint eddig, de szintén négy évig tartana, mert a felvételi feltételeknek megfelelő okleveles, tanítókat képeznék ki e főiskolák többi tanárjelöltjeikkel együttesen négy-négy év alatt tanítóképzői tanárokká. A tanítóképzői tanárképzés speciális céljait mint szakvezető tanárok, a kollégiumon belül szolgálnák. Más iskolák tanárai közül is alkalmazna a miniszter úr a szükséghez mérten szakvezető tanárokat, de az összesek megbízatása mindenkor csak egy-egy évre szólna és óráikat a kollégium épületében, tehát a gyakorló ttóképzői-főiskolában tartának meg.

A két helyen (I. ker. ttó- és II. ker. ttónőképzői főiskolában) elhelyezett kollégium tanulmányi és fegyelmi ügyeit a szakvezető tanárok értekezletein hozott határozatok alapján a gyakorló tanítóképzői főiskolák igazgatója, illetve igazgatónője vezetik önállóan. Ez értekezletek tagjai javasolják majd a kollégiumi tagságra pályázók felvételét, valamint irányítják és ellenőrzik a kollégium tagjainak tanulmányait. Az értekezletek elnöke a ttóképzői tanárképzőintézet elnöke; alelnöke a kollégium vezetője; tagjai pedig a szakvezető tanárokon kívül azok is, kik a tanárjelöltek gyakorlati kiképzésében közreműködnek.

Nemzetünk jövője népünk kulturájának, a magyar népműveltségnek a magasabbra emelésével érhető el. Ezt a munkát pedig a hivatását átérző, nevelni tudó és nagy tudású, biztos ismeretekkel rendelkező tanítósággal érheti el az állam. A legtermészetesebb követelmény tehát, hogy a tanítóságot kialakító tanárképzés a lehető legtökéletesebb legyen, mert csak így biztosíthatjuk a hivatása magaslatán álló magyar tanítóképzést. E tökéletes tanárképzés elméleti részének a biztosítója lesz az egyetem, illetve a rajztanárképző és zeneművészeti főiskola. Mert valóban igazán jó tanár csakis tudományosan és szakszerűen képzett egyén lehet és „a jó tanár maga a jó iskola“. De ezt a képzést a gyakorlatival kiegészíteni lesz oly nagyfontosságú feladat, mint a tudományos és szakszerű képzés, mert ennek keretében kell majd különösebben érvényesíteni a tanárképzésben eddig eléggé figyelembe nem vett nevelői hatásokat is. Egész embereknek kell tehát lenni azoknak, kik e gyakorlati és nevelő munkát majd elvégzik a kollégiumban. A jelenlegi tanítóképzői tanári státus rendelkezik ilyenekkel s közülük a felettes hatóságok könnyen

kiválogathatják a nagy munkára elhivatott tanári gárdát, melynek élethivatás és nem átmenet lesz a tanítóképzésen keresztül a tanítóképzői tanárképzés is. Ideális munkát végeznek majd, mert a formálandó anyag az ország sok tanítóképzőjéből kikerült és kiválogatottaknak kisdéd, tökéletes csapata lesz, kiknek ez elgondolt, megreformált tanárképzés után sikerülni fog a hazának végre tökéletes népnevelőket adni.

Mesterházy Jenő.

A győri állami tanítónőképző-intézet félszázados fennállásának ünnepe.

A győri áll. tanítónőképző-intézet május 22.-én ülte meg ötvenéves fennállásának ünnepét. Fölgyújtott áldozati tüze félszázados, zajtalan, de jelentőségében és hatásában egyre gyarapodó nemzetnevelő munkájára vetette fényét.

Keletkezése a 70-es évek nagy alkotásainak korába esik, amikor *Trefort* Ágoston szervező ereje életrehívta legfontosabb kultúrintézményeinket. *Trefort* teljesen ki akarta építeni a nagy *Eötvös* művét, azért szerető gondjába fogadta az addig elhanyagolt nőnevelés ügyét is. Az a meggyőződés vezette, hogy a nemzeti közszellemnek a családi életben kell gyökereznie, a családi életnek lelke pedig: a ház asszonya. A magyar államnak tehát szent kötelessége, hogy a leendő hitveseknek és anyáknak magyar szellemben való kiműveléséről gondoskodjék. De belátta *Trefort* azt is, hogy ez csak úgy lehetséges, ha a leánynemzedéket — az édesanyákon kívül — hivatásszerető, képzett és magyar érzésű tanítónők készítenek elő fontos hivatásukra. Korszakos terveinek megvalósításában tehát jelentékeny szerepet szánt a tanítónőképző-intézeteknek is, mert elsősorban ezektől várta a magyar nőnevelés alapvető feladatainak sikeres megoldását. Másrészt a tanítónőképzőkben kikerült és kenyérkeresetre szoruló, művelt nők tisztas megélhetését is biztosítani akarta abban a munkakörben, amely lelki világuknak legjobban megfelel. De az állami tanítónőképző-intézetektől várta azt az üdvös eredményt is, hogy a magyar művelt családok bizalommal fordulnak majd a szerény, képzett magyar tanítónők felé és külföldi nevelőnők helyett közülök választják ki gyermekeik nevelőnőjét.

És *Trefort* várákozásában nem is csalódott. Az ország különböző részén felállított állami tanítónőképző-intézetek derekasan megállották helyüket és mindig híven teljesítették azt a fontos feladatot, amelyet a változó idők követelése rióttak rájuk.

Trefort az ország hatodik állami tanítónőképző-intézetének helyéül a Dunántúl művelt és virágzó városát, Győrt szemelte ki. 1875 október 20.-án meg is nyitotta itt az intézetet és élére a nőpedagógusok egyik legkiválóbbját, *Kasztner* Jankát állította. Első nagynevű igazgatójának és buzgó utódainak: *Németh* Miklósné *Orsetti* Emiliának, *Pataky* Irmának, *Karsay* Jolánnak, vala-

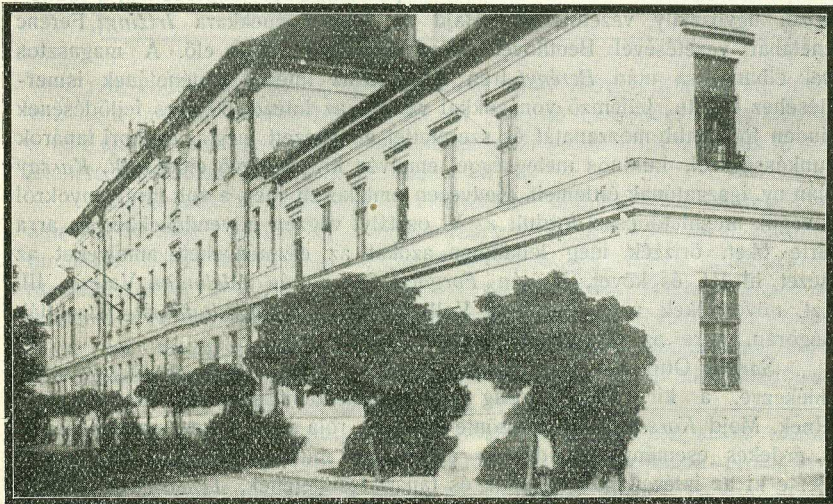

Lázárné Kasztner Janka,
a győri tanítónőképző első igazgatója.

mint mostani igazgatójának, *Berényi Irénnek* vezetésével s a mindenkori tanári testületnek lelkes és szakavatott nevelői munkásságával emelkedett az intézet az ország legkiválóbb tanítónépző-intézetei sorába. Erről kultuszministerünk maga tett tanúságot, amikor 1925. évi látogatása alkalmával a győri állami tanítónépző-intézet működéséről a legnagyobb elismeréssel emlékezett meg.

Az emlékünnepp méltó volt az intézet szép multjához. Az ünneplések sora hálaadó istentiszteletekkel kezdődött. Délelőtt 10 órakor a székesegyházban volt szentmise, melyet *Bedy Vince* dr. prépost-kanonok mondott. Az ág. hitv. ev. templomban $\frac{1}{2}$ 9 órakor *Hoffmann Ernő* lelkész, a református templomban $\frac{1}{2}$ 10 órakor *Nagy Sándor* lelkész méltatta az emlékünnepp jelentőségét. Az izr. templomban *Schwarz Mór* dr. főrabbi még előző napon, szombaton d. u. 3 órakor tartott hálaadó istentiszteletet.

A jubiláló győri áll. tanítónépző.

Az istentiszteletek végeztével, $\frac{1}{4}$ 12 órakor Győr város és a vidék társadalmának színe-jáva, valamint a mostani és a volt növendékek az intézet nagytermében díszgyűlésre gyülekeztek. A volt tanítványok az ország minden részéből — még a megszállott területekről is — szép számmal érkeztek az ünnepre. A kormányt *Schwöder Ervin* dr. h. államtitkár képviselte. A gyűlésen megjelentek: *Fetser Antal* megyéspüspök a káptalan több tagjával, a kultuszminisztérium részéről: *Thuróczy-Ruzitska Gyula* dr. min. titkár, *Keleti Gyula* dr. kir. tanfelügyelő és *Skultéty Kálmán* számv. főtanácsos; továbbá: *Sarudy Ottó* tanítóképző-intézeti főigazgató, a győri középiskolák képviselőiben: *Dsida Ottó* tank. kir. főigazgató, *Boldis Dezső* dr. kir. tanfelügyelő, *Dúzs Mária* igazgató a bpesti II. ker. tanítónépző képviselőiben, a középfokú és az elemi iskolák igazgatói és küldöttségei, a fővárosi és a vidéki testvérintézetek, a győri kultúregyesületek, a város, a vármegye, a kir. ítélőtábla, főügyészség, törvényszék stb. képviselői.

A *Hymnus* elhangzása után a díszgyűlést *Berényi Irén* igazgató nyitotta meg, üdvözlőlvén a megjelenteket, elsősorban a kormány képviselőjét és az

előkelőségeket. Ezután *Schwöder* Ervin dr. h. államtitkár a kultuszminiszter üdvözlését tolmácsolta és lelkes szavakkal méltatta az intézet 50 éves munkásságát. Egy író szerint — mondotta többek között — Magyarországnak két kincse van: tehetsége és búzája. Nemcsak búzáknak, hanem tehetségeinknek kitermelése is fontos. A tehetségek kitermelésének alapvető feladata a tanító-ságra hárul, de a tanító-ságot e feladat sikeres megoldására vezérei, a tanító-képzők tanárai képezik. A jubiláló intézet tanárai is a magyar nemzet szellemi életének fölvirágoztatására nevelnek önfeláldozó katonákat. Isten áldását kéri munkásságukra és reméli, hogy olyan tanítói nemzedéket fognak nevelni, amely meglátja majd a boldog, szebb Magyarországot.

A mély hatást keltő beszéd után a díszgyűlés üdvözlő táviratot küldött nagybányai *Horthy* Miklós kormányzó úr Öfömlétségének, gróf *Klebsberg* Kunó kultuszminiszternek és *Dulovits* Árpád miniszteri tanácsosnak, a tanító-képzői ügyosztály vezetőjének. Majd az intézet énekara *Irtzing* Ferenc zenetanár vezetésével Beethoven *Isten dicsőségé*-t adta elő. A magas szós ének elhangzása után *Berényi* Irén igazgató az intézet történetének ismertetéséhez fogott. Jellemző vonásokkal vázolta az intézet 50 éves fejlődésének minden fontosabb mozzanatát és szeretettel emlékezett meg az egykori tanárok munkásságáról, különös melegséggel emelvén ki jelenlevő elődjének, *Karsay* Jolán ny. igazgatónak érdemeit. Kedvesen emlékezett meg a volt tanítványokról is, végül megilletődéssel fordult az V. osztályt végzett növendékekhez és arra kérte őket, őrizzék meg lelkiükben azokat az eszményeket, amelyeket az intézet hirdet és követ. Ezután *Forgách* Sarolta és *Adelmann* Valéria III. oszt. növendékek nagy tetszéssel *Volkmann Ünnepi fogadtatás*-át játszották zongorán, mire az üdvözlésekre került a sor.

Sarudy Ottó kir. főigazgató a szellemi világ el nem múló értékeiről emlékezve, a kir. főigazgatóság üdvözlését tolmácsolta a jubiláló intézetnek. Majd *Karsay* Jolán köszönte meg a róla való szíves megemlékezést és érdekes eseményeket idézvén az intézet multjából, végül jókívánatait fejezte ki az intézet igazgatójának és tanári testületének. *Dsida* Ottó tanker. kir. főigazgató a győri három középiskola, *Zalka* László dr. preláthus-kanonok az egyházmegyei tanfelügyelőség, valamint az Orsolyiták intézete, *Boldis* Dezső dr. a kir. tanfelügyelőség és az elemi népiskolák, *Jakab* Ferenc c. kanonok a kir. kath. tanítóképző-intézet, *Oravetz* Károly a győri áll. polg. leányiskola, *Farkas* Gyula a győrvárosi és vármegyei Iskolánkívüli Népművelési Bizottság, valamint a Győrvármegyei Általános Tanítóegyesület nevében üdvözölték a jubiláló intézetet. *Nagy* Gizella, a győri áll. polg. leányiskola ny. igazgatója az 50 év előtti első növendékek szívhezszóló üdvözlését tolmácsolta. *Horváth* Etelka székesfővárosi tanár az intézet tanári karának érdemes munkájáról emlékezett meg hálásan. *Bodócs* Etelka a fiatalabb tanítónői nemzedéknek, dr. *Módi* Mihályné pedig a gyakorlóiskola volt növendékeinek háláját fejezte ki lelkes szavakkal. Az üdvözlők közül a legmelegebb hangon szólt a társai nevében búcsúzó *Kiss* Jolán V. oszt. növendék, akit az elérzékenyülés többször könnyekre fakasztott, s akit a közönség lelkes tapsokkal segített át a meghatottság percein.

A köszöntő szavak elhangzása után az érkezett üdvözlő táviratoknak — köztük *Dulovits* Árpád miniszteri tanácsos szíveshangú táviratának — és az üdvözlő iratoknak felolvasására került a sor, majd *Berényi* Irén igazgató zárószavai után a *Hiszkegy* főlemelő akkordjaival a díszgyűlés véget ért.

A díszgyűlést a jubileumi emléktábla felavatása követte. A márvány emléktábla az intézet főbejárata felőli lépcsőház falát díszíti. Aranybetűs felirata a következő:

Az intézet 50 éves fennállásának emlékére.

1927. május 22.

Ti vagylok meghíva egy sarjadéknépet megmenteni!...

MerjeteK nagyok lenni,

Ti, kik valami jobbra vagylok meghíva...

Kik egy szebb jövendőnek lehettek urai!

Széchenyi.

Az emléktáblát az ünneplő közönség előtt *Barcsai Károly*, int. tanár a volt és a mostani növendékekhez intézett buzdító beszéddel avatta fel; erre a volt növendékek nevében *Vargyas Mária* tanár válaszolt. A felavatás főlemelő jelenete a *Hymnus* hangjaival ért véget.

$\frac{1}{2}$ 2 óraker a Royal-szálló éttermében 200 terítékes díszebéd volt, amelyen az első felköszöntőt a kormányzóra *Schwöder* Ervin dr. h. államtitkár mondotta. Lelkes felköszöntők hangzottak még el *Klebelsberg* Kunó gróf kultuszminiszterre, *Schwöder* Ervin dr. h. államtitkár, *Dulovits* Árpád min. tanácsosra és munkatársaira, *Bejczy Németh* Károly dr. főispánra, a városi és vármegyei törvényhatóságok fejeire, *Sarudy* Ottó kir. főigazgatóra, a jubiláló intézet igazgatójára és tanári testületére, a győri iskolák vezetőire és testületeire, Győr város közönségére és a vendégekre.

Az ünnepek sorozata este a városi színházban megtartott műsor előadással záródott. A $\frac{1}{2}$ 8 óraker kezdődő színházi előadás prologját az intézet egyik volt növendéke, a kiváló pszichológus, *Dienes* Valéria dr. adta elő. Előadásának poetikus hangja és tudományos mélysége egyaránt nagy hatást keltett. Az ének- és zeneszámok fényesen illeszkedtek be az előadás műsorába. Az intézeti nagy énekkar *Irtzing* Ferenc zenetanár vezetésével *Erkel* Ferenc *Ima a hazáért* c. szerzeményét adta elő, a válogatott énekkar pedig a következő dalokat: *Siklós* A. (Győri V. verse): *Mese*. — Három régi népdal. Női karra alkalmazta: *Irtzing* Ferenc. a) Nincs cserepes tanyám. b) Egy kis lány a kertjében... c) Van már kis szék... Mindenik nagy tetszést aratott. — *Liszt* Ferenc *VIII. magyar rapszódia*-ját *Simkó* Mária V. oszt. növendék játszotta zongorán, feltűnő jelét adva tehetségének. *Dohnányi* *Hitvallás* c. melodráájában szép sikert arattak: *Kiss* Erzsébet V. oszt. növendék szavalatával, *Zilahy* Sarolta V. oszt. növendék zongorajátékával és a válogatott énekkar. *Péterffy* Katalin, az intézet volt növendéke, igazi székely lélekkel szavalta *Szilágyi* Bélának *Székely tavasz* c. költeményét. Különösen bájos látványosság volt az apró gyakorlóiskolai tanulók előadása. *Olexyné* *Máyer* Irén *A száműzött tündérke* c. gyermekjátékát adták elő *Damaszlovszky* Mihályné tanítójuk gondos előkészítése és rendezése alapján. *A Porcellánfigurák* c. álomjáték hí előadója *Kemény* Éva V. oszt. növendék volt. A figurákat szép jelmezekben több intézeti növendék jelenítette meg. *Pohárnok* Jenő *Apotheosis* c. egyfelvonásos alkalmi darabjában a szereplő növendékek mély

érzéssel juttatták kifejezésre az alapgondolatot: a tanító munkájának magasságát. Megkapó látványosság volt végül a *diszpalotás*, amelyet festői férfi- és nőjelmezekben nyolc pár növendék lejtett méltóságosan.

A szépsikerű előadás főrendezői munkáját nagy buzgalommal *dr. Josipovichné* Németh Irma tanár végezte.

Az ünnepek feledhetetlen emlékeket hagytak hátra a résztvevők lelkében. A közönség az intézet iránti bizalom és tisztelet érzésével, a volt növendékek felfrissült lélekkel és az Alma Mater áldásával hagyták el az ünnep színhelyét; a mostani növendékek pedig hivatásszeretetükben megerősödve gondolnak az elmúlt szép emléknapra.

Barcsai Károly.

I R O D A L O M.

Dr. Frank Antal: Lelki megújulás. Voluntarisztikus-idealizmust hirdető pedagógia néhány alapvonala. Békéssy Sándor kiadása. Bpest, 1924. 187 l.

Ez a természetes, egyben tartalmas könyv korunk erkölcsi életének igen tüzetes szemléletéből, sőt komoly tanulmányozásából jött létre. Alkalmi mű a legmagasabb értelemben. Alkalmi a nélkül, hogy értékét, időszerűségét valaha elveszítene. Nem mondja, de mégis nyilván elárulja, hogy tulajdonképpen egy ősrégi kérdésnek megoldására vállalkozik: minő viszony van az emberi értelem és a cselekvő akarat között. Voltak mindig és főleg vannak a jelenben, akik az értelem elsőbbségét hirdetik. Ezt vallotta a középkorban Aquinoi Szt. Tamás. Napjainkban Ernst Meumann kutatja az értelem és az akarat társulását, kapcsolatát s arra az eredményre jut, hogy bizonyos intellektuális mozzanat nélkül a legrimitívebb akarat sem képzelhető. Feltűnő, hogy a nagy Aquinóinak késői tanítványa, a racionalista Descartes az akarat primátusát hirdeti. Szerinte az akaratot „választásában semmi sem korlátozza“. Ime, a nagy probléma, mely izgatónak hat régtől fogva, napjaink pedagógusait pedig két táborra osztja: intellektualistákra és voluntaristákra. Az előbbiek nyilvánvaló többségben voltak, s nagyobb erővel érvényesültek a pedagógiában. Rendszerük ellen újabban felvonul a voluntarizmus, mely társadalmi bajainkért a rideg intellektuális nevelést teszi felelőssé.

Szerzőnk a voluntarizmus táborába szegődik s hatalmas munkájával itt egyszerre tisztíti rangot vív ki magának. Nyíltan és rendületlenül hirdeti az akarat primátusát és e felfogása mellett az érvek egész tömegét sorakoztatja fel. Szerinte „az akarat képviseli a lelki élet centrumát, amelynek minősége döntő jelentőségű az egész lelki élet alakulására“. A *vivo ergo volo* latin mondatban ennek a felfogásnak régi és klasszikus bizonyítását látja. Descartes híres *cogitóját* így formulázná: *volo, ergo sum* s ez, amint fentebb láttuk, nem is volna olyan Descartes-ellenes. Voluntarisztikus pedagógiájának erős filozófiai alapot rak és pedig nem a tényekben, hanem az értékekben. „Csak az értékek primátusa nyújthat olyan föltétlen szilárd alapot, amelyen a sülyedés veszedelme nélkül folytathatjuk gondolatmenetünket, intézhetjük nevelésünket.“ Így törekszik eljutni pedagógiai céljához: az emberiség belső átforgalmazásához és megújulásához. Voluntarisztikus pedagógiája erősen keresztény pedagógia. „A jobb jövő érdekében nyíltan színt kell vallanunk e jövő örök forrása mellett; valljuk: Ego sum via, veritas et vita.“

Érdekes volna felsorolni fejezeteinek tartalmát: mint formálja meg nevelés-tanának épületét. Ezt azonban csak nagy vonásokban tehetjük. A nevelés célja, hogy olyan cselekvéseket indítson meg, melyek közelebb visznek az értékekhez. Hangsúlyozza ezért a tantárgyaknak akarat- és jellemnevelő szerepét. Majd korrigálja a pedagógia ágainak következetlenül megállapított elnevezését, s tisztán az értékek szerint módosítja így: testi, etikai, logikai és esztétikai nevelés. „A *testi* neveléssel szemben az a kívánalmunk, hogy a helyes cselekvéshez szükséges testi készségeket nyújtsa; az *etikai* neveléstől azt várjuk, hogy a helyes cselekvés lelki készségét adja meg; a *logikai* nevelésnek az lesz a célja, hogy a helyes cselekvés elveit szolgáltatssa; végül az *esztétikai* nevelés célját abban látjuk, hogy a helyes cselekvés szemléletes egységét biztosítsa.“ A voluntarisztikus nevelés fogalma ezekhez képest: az egyéniség olyan harmonikus fejlesztése, hogy a különböző életközösségeket (egyház, nemzet) sikerrel szolgálja, mert e közösségeknek egész lélekkel való szolgálása az út, melyen a megújodáshoz eljutunk. A lelki működések közt az *akarat* az, mely a *jövőre* irányuló tendenciát mutat, így a jövőt szem előtt tartó nevelésben a döntő tényező. A nevelői lélekről értekezvén, nagy szeretettel és lendülettel rajzolja meg a pedagógust, akinek tettei mindig egyeznek a szavaival. Voluntarisztikus elveiből foly, hogy az etikai nevelésről kimerítően értekezik és pedig az *értékek* szempontjából (felelősségre, bátorságra és kötelességre való nevelés), a *tények* szempontjából (akaratindítások akaratgyakorlatok, az érzelmek nevelése), végül a *nevelői tevékenység* szempontjából (szoktatás fegyelmelés, a lélek gondozása, a lélek fordulópontja). A *logikai* nevelésről szóló fejezet kritika alá veszi a tananyag kiválasztásánál, a formális fokozatok alkalmazásánál és az osztályozásnál követett eljárásokat, majd a logikai és etikai nevelés viszonyáról megírt elmés fejezet zárja be a gazdag és eszmekeltő tanulmányt.

Végigolvasva a könyvet, több érdekes jelenség ötlük szemünkbe. Először is az írónak tárgya fölött való uralma, melyet széleskörű olvasottság támogat. Majd rendező erős értelme, mely a gazdag invencióból eredő sokszínű anyagot szerkezeti, sőt mondhatnám, művészi egységben adja. Szeret az író rendszerezni, lépten-nyomon összegez, összefoglal, ami előadásának jellemző német alaposságot, egyben világosságot is kölcsönöz. Stílusa, mely gazdag, lendületes és — bár a szerző szemmel láthatólag a német szellemből merít — aránylag keveset vét a nyelvtisztaság ellen. Jellemző nyelvi hibája, amit gyakran elkövet, az a németes, hibás szórend, mely pl. ebből a különben szép megállapításból élesen kirivall: „A képzet tehát ez éleesebb distinkció értelmében nem annyira reprodukció, mint inkább produkció: *én*-ünk alkotása, melyben az eredeti szemléleti tartalom kívül érzelmeink és törekvéseink is *vesznek részt*.“ (Helyesen: részt vesznek.) Egyébként semmi pongyolaság, semmi odavettség; ellenben minden fejezete gazdag frappáns megállapításokban, ötletes, szabatos kifejezésekben. Az egész munkán megérzik az írónak fanatikus hite, lelkesedése, amely gyakran a gondolatok rétori halmozásában, pedagógiai munkánál szokatlan lendületben nyilatkozik meg, s a

---

Kérjük az összes állami és felekezeti tanító- és tanítónőképző-intézetek igazgatóit, hogy az idei Értésítő egy példányát a szerkesztőségnek megküldeni sziveskedjenek.

tanulmánynak irodalmi szint ad. Bár a szerző szinte pazar módon szórja tekintélyi érveit, legtöbbet mégis önmagából merít. Könyvében sok van, amit még le nem írtak és még több, amit magyarul meg nem írtak. A munka átolvasása nem csak egyszerű tanulmány, hanem lelki élmény, amely mély nyomokat hagy, s amelyhez vissza-visszatérünk. **Köveskúti Jenő.**

Dr. Czeke Marianne és dr. H. Révész Margit: Gróf Brunsvik Teréz élet- és jellemrajza. Emlékiratai. Fordította: dr. Petrich Béla. Budapest, 1926. A „Kisdednevelés“ kiadása. 108 l. Ára 2.40 P.

Brunsvik Teréz élete és tevékenysége még nem részesült méltó feldolgozásban. A Rapos-féle életrajzon (1868) s egy-két emlékbeszéden kívül nincs ped. irodalmunkban könyv vagy irat, amely vele érdemlegesen foglalkoznék. A Magyar Pedagógiai Társaságnak 1907-ben s a következő években kiírt pályázata is eredménytelen maradt. Az előttünk levő kötet tehát mindenképen hiányt pótol.

Három részre oszlik. Az elsőben kapjuk B. T. életrajzát Czeke Marianne tollából, a másodikban jellemzését örökléstani és lélektani szempontból Révész Margittól, a harmadik részben pedig Petrich Béla fordításában eredetileg német nyelven írt, azon emlékiratait, melyeket nyomtatásban először La Mara zenetörténeti író nő Lipcsében, 1908-ban adott ki.

A könyvnek első részei szervesen kiegészítik egymást. Míg Czeke M. Brunsviknak inkább külső életrajzát adja, addig H. Révész M. belső életének, jellemvonásainak kidomborítására veti a súlyt. Az életrajzi rész írója felhasználta ugyan Rapos munkáját és Brunsvik Teréznek az Akadémiában őrzött, eddig feldolgozatlan önéletrajz-töredékét is, de inkább csak az Emlékiratokra támaszkodott, azoknak mintegy kivonatát adta. Az ily módon írt életrajz elaprózódik s nem ad nagyvonalu, kellően értékelő áttekintést B. T. életéről. Kivételt csak az a rész alkot, melyben B-nak a kisdedóvási intézmény megalkotása körül vívott küzdelmeit vázolja. Itt az életrajzíró a szükségés történetírói magaslatra emelkedik s B. T. munkásságát történelmi keretek közt tárgyalja és értékeli, amennyiben a gyermekvédelmi és kisdedóvási törekvések fejlődésének ismertetésével megadja a kellő tört. háttért. — B. T. belső életének írója eredeti módon akarja feladatát megoldani. Összeállítja B. T. családfáját, egyenkint megvizsgálja a fel- és lemenő családtagok lelki tulajdonságait. Ezen vizsgálódás alapján kimutatja, hogy azon kiváló tulajdonságok, melyek a család egyes tagjainál felaprózva, kisebb fokban vannak meg, B. T.-nél halmozottan, fokozott mértékben mutatkoznak. Ezután sorra veszi ezeket a lelki tulajdonságokat s iparkodik róluk szintetikus képet adni. Ez az „öröklés-életteni“ és „karakterológiai“ rajz kétségtelenül érdekes, de nem pótolhatja a történelem módszereivel dolgozó életrajzot, amelyről H. Révész Margit, sorából ez kiolvasható, nincs valami nagy véleményvel.

A kötet nagyobb részét, kétharmadát, B. Emlékiratai töltik ki. A kötetnek mindenesetre ez a legbecsesebb darabja. Bennök B. T. elmondja életfolyását születésétől kezdve (1775). Az első évekről természetesen csupán általános jellemzést ad, míg a XIX. századtól kezdve már az idő megjelölésével mondja el a család fontosabb eseményeit az 1855. évig. Elmondja gyermekkori életüket (egy fiutestvére és két huga volt), tanuló éveiket; rendkívüli melegséggel szól édesatyjáról, akit mélységesen szeretett és kinek időelőtti halála mély szomorúságba döntötte; szeretettel szól az energikus anyáról,

aki határozott kézzel vitte a család ügyeit; vázolja a derüs és szomorú eseményeket, amelyek bőven érték a kiterjedt familiát. Meghat nemes önfeláldozása: éveken keresztül gondozta és nevelte Jozefin huga gyermekeit. Megtanult görögül, hogy velük Xenophont fordíthassa. Tanui vagyunk lelki vívódásainak, a közjótékonyág terén való nemes buzgolkodásának (szegényházak, munkásotthonok, iskolák, gyermekipariskolák állítása érdekében munkál); fáj a közöny, mellyel népnevelési eszméi találkoznak. Életében fordulatot jelentett Pestalozzinál tett látogatása. A svájci pedagógus emberbaráti törekvései, népnevelési gondolatai lelkében mély visszhangot keltettek. Hogy lehet ezt a programot az iskolázást megelőző életszakra realizálni, erre nézve *Wilderspin* munkájából (németre fordította Wertheimer *Über die frühzeitige Erziehung der Kinder* címen) merített utbaigazítást, kinek London egyik külvárosában levő iskoláját később meg is látogatta, hogy tapasztalat útján megismerje a kisdedekkel való foglalkozás módjait. Emlékirataiból közvetlen képet nyerünk arról a küzdelemről, amellyel a magyar kisdedóvái intézményt megteremtette. Betekintést kapunk szervező tevékenységének technikájába. Gyűjt, agítál, egyesületeket létesít. 14 kisdedóvó tisztán az ő kezdeményezésére, nagyrészt az ő anyagi támogatásával, alakult. Azután elmegy Bécsbe és Bajorországba s ezekben az országokban is megszervezi a kisdedóvót. A párisi Asyle d'enfant szervezésekor is ő hozzá fordultak tanácsért. A kisdedóvás ügyét nálánál jobban senki sem ismerte. Minden ilyenfajta kezdeményezést, szervezetet közvetlen tapasztalatból ismert. Emlékirataiban leírja, hogy 1839-ben külföldre ment s öt évig utazgatott. Ez idő alatt 200-nál több kisdedóvó-intézetet látogatott meg. Feljegyzéseinek utolsó lapjairól az elnyomatás miatt érzett fájdalom s a nemzet jövője feletti aggodás szól felénk.

B. T. emlékiratainak azon részei, ahol a Pestalozzinál tett látogatásáról szól s ahol a kisdedóvásügy körül kifejtett tevékenységét ismerteti, neveléstörténeti jelentőségűek. Van azonban művelődéstörténeti fontosságuk is. Sok rejtett vonását feltárja annak, milyen volt a magyar birtokos uri család élete a XIX. század első felében.

B. T. már 79 éves volt, amikor visszaemlékezéseit írni kezdte. Érthető tehát, hogy feljegyzései helyenkint rapszodikusak, máshol későbbi eseményeket nem a maguk helyén mond el. Feljegyzéseit különben oly kiváló tulajdonságok teszik értékessé, melyek B. T.-t a legkiválóbb memoárirók sorába emelik. Lelkének pazar gazdagsága tárul elénk: mély kedélye, ragyogó ember-szeretete, finom elméje, akadályokon diadalmaskodó szívóssága. Sok szomorúság is van bennök; a kiterjedt család életében sok a szomorú esemény, sűrűn kaszál a halál. Előadása rendkívül közvetlen és szemléletes. Jellemzései, természetű képei plasztikusak, tökéletesek. Emlékiratai 18-19 éves magyar leányok számára elsőrendű olvasmány, különösen pedig azok számára, akik nevelői pályára készülnek. Ezért egy tanítónőképző ifjusági könyvtárából sem volna szabad hiányozni e kötetnek.

A fordítás kitűnő. Az eredetinek minden zamatját hiven visszaadja. A *Kisdednevelés* kitűnő szerkesztője halála kötelezte a magyar nevelésügyi irodalom művelőit B. T. Emlékiratainak fordításával és kiadásával.

*

Molnár Oszkár.**Dr Kosáry János: A tanítóképző-intézeti zenetanítás módszertana.**

A magyar tanítóképző-intézeti zenepedagógia 6 évtizedes határkövére *Sztankó Béla* neve van felírva. Elődei nem voltak; üttörő volt. Úgyzólván

semmből teremtette meg a lassankint fogalommá vált énekiskoláját, mely a tanítóképző-intézeti énektanítás területén túl is messze elterjedt. Így a zeneiskolák zenediktálási anyagának is kedvelt forrása lett.

Több irányú keresettségénél fogva a háború vége felé már új kiadására lett volna szükség. Tudtommal *Sztankó* Béla foglalkozott is egy átdolgozott, új kiadás gondolatával, mely azonban a kitűnő szerzőnek talán más irányú elfoglaltsága, vagy esetleg a szűkre szabott ország megcsökkent elhelyezési lehetősége miatt egyre később. Dr. *Kosáry* János énekiskolájának előszava pedig már egyenesen arra enged következtetni, hogy *Sztankó* énekiskolája most már végleg muzeális értékű ritkaság marad.

A tanítóképző-intézeti zeneoktatás jelenlegi elárvult állapotában jelentkezik *Kosáry* János egy — úgy külső arányaiban, mint belső tartalmában is — hatalmas méretű munkával. Hét kötetre tervezett „Tanítóképző-intézeti zenetanítás módszertana” a hegedűtanítás anyagán kívül magában foglalja a tanítóképző-intézeti ének- és zeneoktatás egész területét. Részei a következők: I. rész: Ének és elmélet (két kötet, I-III. és IV-V. oszt.); II. rész: Elméleti összhangzattan; III. rész: Zongora- és harmóniumiskola; IV. rész: Karénekiskola; V. rész: Népiskolai daloskönyv és VI. rész: A tanterv és az utasítás magyarázata.

Elsőül megjelenő könyve: Ének és elmélet (két kötet, I-III. és IV-V. oszt. anyaga) a növendék számára írt kézikönyv, de amellől az egyes fejezetekhez fűzött jegyzetovatban igen értékes utasítást ad úgy az anyag elrendezését, mint annak feldolgozását illetően a tanár számára is. Sok érdekes és egyéni megállapítása mellett is szigorúan ragaszkodik a tantervhez, melytől mindössze csak akkor tér el, mikor az ütemelőzt az első osztályban tárgyalja.

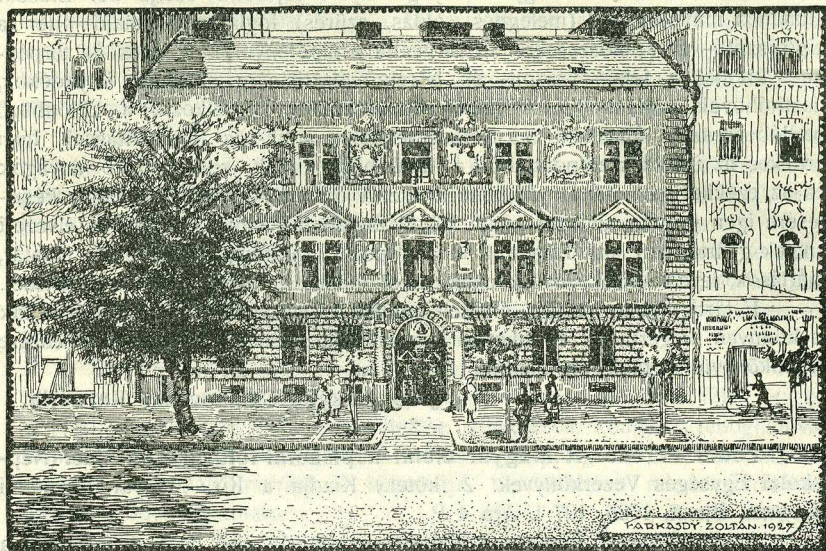
Nem céлом s nem is feladatom, hogy a fenti kötet sorozatnak bírálataiba bocsátkozzam. De nem céлом annak ismertetése sem, már csak e lapnak korlátokat szabó terjedelme miatt sem. Engem a következő két megfontolás vezetett arra, hogy *Kosáry* János megjelenés előtt álló könyveire fölhívjam a tanítóképző-intézeti zenetanárok figyelmét:

1. Jelenleg olyan, tanítóképző-intézeti használatra engedélyezett, énekkel vagy hangszeres zenével foglalkozó iskola, mely elegendő példányszámban kapható lenne s így kézikönyvvül szolgálhatna, nem áll rendelkezésre. A *Kosáry*-féle énekiskola tehát versenytárs nélkül vonul be a magyar tanítóképzőkbe abban a pillanatban, melyben a miniszteri engedélyt megkapja. Tekintettel egyfelől arra a körülményre, mely szerint egy bőséges kótaanyaggal ellátott énekiskola előállítására horribilis összegbe kerül s ennél fogva csak igen nagy példányszámban jelentethető meg, másrészt viszont tekintetbe véve a tanítóképzők kis számát, mely csak igen korlátozott elhelyezési lehetőséget nyújt: elő fog állni az a helyzet, hogy esetleges módosítást célzó észrevételeknek csak egy, 15—20 év múlva megjelenő második kiadásban lehet éleget tenni.

2. Minimálisan garantált példányszám mellett, melynél tehát a kiadó rizikója a minimumra csökken, a kótaanyag elsőrendű kiállítása mellett olcsóbb ár szabható, mint a legprimitívebb kiállítással, ha azonban a kiadót nem támogatja egy minimális példányszám elhelyezésének a biztonsága.

A fenti előnyök elérése céljából vállalkozom arra, hogy a jelenleg iskolai használatban levő s ezidő szerint még kéziratnak tekintendő *Énekiskola* litografált I. kötetét a szerző beleegyezésével, érdeklődőknek, ha erre

A VII. ker. áll. tanítónőképző új (hatodik) otthona. — Farkasy Zoltán tollrajza után.

felszólítanak, áttanulmányozás céljából megküldöm. (Cim: Cs. Z. Budapest, X. ker. Pongrác-út 17.)

Meg vagyok győződve arról, hogy az esetleges hozzászólások figyelembe vételével és megfelelő példányszám biztosítása esetén a magyar tanítóképző-intézeti zenetanár olyan könyvsorozatnak jut a birtokába, mely a zenei nevelés elveit kizárólag a tanítóképző speciális viszonyaira alkalmazva, a magyar tanítóképzés egyik kiválóan hasznos eszközének fog bizonyulni.

Csukás Zoltán.

Dr Dubovitz Hugo: Vegyészeti kisipari cikkek gyártása. I. kötet. Bpest, 1927. Athenaeum kiadása, 196 old. Ára 3:60 P.

A tanító- és tanítónőképző-intézetek új tanterve a IV. osztály kémiai gyakorlatainak anyagául közhasznú vegyészeti cikkek készítését tűzi ki. Ennek célja a mindennapi életben és a háztartásban szükséges, nyers anyagokból olcsón előállítható vegyi anyagok készítése, miáltal a külföldi behozatal csökkenteni fog s nemzeti vagyon gyarodásához vezet. Eddig ezen gyakorlatok végzése nagy nehézségbe ütközött, mert hiányzott olyan segédkönyv, amelyet a vegyészeti cikkek gyártásánál vezérfonalul fel lehetett volna használni. Dr. Dubovitz Hugo vegyész mérnök hézagot pótló munkát irt erre a célra. Szerző érdeme, hogy nemcsak recepteket közöl, hanem a rokon cikkek gyártását csoportokba foglalva, könnyen érthető módon elmagyarázza a készítés lényegét, ismerteti az alkotórészek tulajdonságait és szerepét. Ezzel utat mutat a további buvárkodásra s módot nyújt, hogy más esetekben hogyan lehet más csoportosítás szerint cikkeket készíteni.

A munkának csak az első kötete jelent meg s reméljük, hogy a második is nemsokára elkészül.

Az első kötetben tárgyalt anyagot nyolc fejezetre osztja be. Először általános műveletekkel (melegítés, oldás, szűrés) foglalkozik, majd áttér a cipőtisztító- és ápolószerekre. Itt tárgyalja a cipőfényemáz, a vizes és terpenines krémet, a fehér vászon- és bőrcipő tisztítására szolgáló folyadékok, tisztítókövek, bőrlakkok és bőrkendőcsők készítését. Foglalkozik a különböző padlóbeeresztő-, fényesítő- és festőszerekkel, a ruha- és folttisztítással. Igen érdekes az iskola szempontjából a különböző tinták, sokszorosító anyagok és az ezekkel való bánásmód ismertetése. A különböző ragasztóanyagok készítésére igen gazdag anyagot nyújt. Végül foglalkozik egyes élelmi és élvezeti cikkek gyártásával is. Tárgyalja a süítőporok, puddingporok, ecet, mustár, mártások, levesesítők, leveskockák, alkoholmentes és szeszes italok készítését.

E tartalomban gazdag, értékes munkát a vegytanban kevésbé járatosak is könnyen megérthetik és sikerrel használhatják, ezért növendékeink részére segédkönyvvül is melegen ajánlom.

Jaloveczkyné Czinkovszky Kornélia.

*

Fodor Ferenc: A magyar elemi népiskolai földrajzi oktatás. (Népiskolai Egységes Vezérkönyvek. 2. kötet.) Kiadja a Kir. Magyar Egyetemi Nyomda, Bpest, 1926. 107 l. Ára 4 P.

A kitűnő szerző könyvét 7 fejezetre osztja. Az *első* fejezet ismerteti a modern földrajzot és összeveti az iskolai földrajzzal. Ebben a fejezetben a modern antropogeografiát történelmi visszapillantásokkal ismerteti és különösen a földfelszíni élet általános törvényszerűségeire, a kapcsolatokra hívja fel a figyelmet. A tudományos földrajz célkitűzéséből megállapítja teljes határozottsággal az iskolai földrajz általános, elérhető eredményeit, amelyeket így fejez ki: „Az iskolai földrajz tehát az a tudomány, mely megismerteti a tanulóval környezetét, szülőföldjét, hazája életét, kapcsolatba hozza ezek életét a rajtuk kívül fekvő tájak életével és feltárja az emberiségnek és a földfelszín tényezőinek okszerű kapcsolatait.“

A *második* fejezetben a földrajztanítás céljával foglalkozik, még pedig kettős célt tűz ki, gyakorlatit vagyis a tájékozódást és erkölcsit: a formai készség emelését, az állampolgári nevelést, világrendi tájékozást, vallásos érzéseket és hazatudatosságra való nevelést. A *harmadik* fejezetben a földrajztanítás módszerével foglalkozik. Már az előző fejezetben a helyes célkitűzéssel kapcsolatban, de különösen ebben a fejezetben az eddig követett módszerek félszégeit ostromozza és világos, könnyen alkalmazható eljárásokkal gyakorlati példákon is bemutatja a helyes földrajztanítást. Felvesz a szülőhelytől kiindulva különböző földrajzi egységeket, lecke típusokat és példaról-példára bemutatja a lecke anyagát. Igen érdekes megállapítása a szerzőnek, hogy a földrajznak, mint összefoglaló és kapcsoló tudománynak, mely igen sok területen érintkezik más tudományokkal, pld. természetrajzzal, gazdaságtannal, történelemmel stb., a módszere sem lehet egységes, hanem alkalmazkodnia kell azoknak a tudományoknak a módszeréhez, melyeket eredményei vizsgálata folyamán felhasznál. Nem minden esetben fog induktív eljárással szintetikus felépíteni, hanem lesznek esetek, mikor az általános igazságból fog kiindulni és analizálva fog eljutni az egyes példákhoz, tehát a dedukciót fogja alkalmazni. Egy másik fontos megállapítása ebben a fejezetben az, hogy a földrajzot soha se tanítsuk önmagáért, hanem még az idegen fejezetek tárgyalásánál is magyar földrajzot tanítsunk. Az természetes és magától

értetődő, hogy a jó földrajzi tanítás kizárja a verbális tanítási módot. A földrajz tantervéből is kiténik, hogy a tantervkészítők előtt a munkaiskola szel-
leme lebegett s a földrajz anyagát nem lehet egyszerűen elmagyarázni vagy
leckének feladni, hanem a tanuló csak alapos megbeszélés, a tanítóval együtt
végzett munkálkodás és gondolkodás útján teheti azt magáévá.

A *negyedik* fejezetben az egyes népiskolai osztályok földrajzi anyagát mutatja be a szerző. Mégpedig az I—III. oszt. anyagát a beszéd- és értelem-
gyakorlatok kereteiben, a IV. oszt. anyagát pedig nemcsak teljes részletesség-
gel sorolja fel, de az egyes egységek feldolgozását is bemutatja.

Az *ötödik* fejezetben a IV—VI. oszt. tananyagának időrendi beosztását, tehát tanmenetét adja. A *hatodik* fejezetben különböző osztályokból és lecke-
típusokból vett tanítási vázlatokat mutat be. Végül a *hetedik* fejezetben rész-
letesen ismerteti a földrajztanítás segédeszközeit.

Szerző könyvét igen szépen, világosan, könnyen áttekinthető módon
írta meg. A könyv nemcsak mély igazságokat hangoztat, de a főbb elveknek
gyakorlati példákon való szemléltetése által, azok könnyen felfoghatóvá is
válnak. Kiterjed mindarra, amire a tanítónak szüksége van s nemcsak taná-
csot ad, de az alkalmazást is bemutatja. Vezérkönyvét minden tanítónak a
legmelegebben ajánlhatom.

Braun Angela.

HIREK.

Kérelem. Folyóiratunk rendszeres és gazdagabb terjedelmű megjelenése, valamint egyesületi céljaink megvalósítása érdekében multhatatlanul szükséges a tagdíjak és előfizetési díjak idején való befizetése. Felkérünk mindenkit, aki hátralékban van, tegyen kötelezettségének mielőbb eleget. Másik kérésünk az intézetek igazgatóihoz szól: szíveskedjenek a *Magyar Tanítóképzőre* az intézeti könyvtár részére előfizetni. Néhány intézet már dicséretes példával jár elől. Oly kevesen vagyunk, hogy csak összefogva, testületi szellemtől mélyen áthatva, áldozatkészséggel és minden eddigi eszköz felhasználásával tudjuk egyesületünket karbantartani és folyóiratunkat megjelentetni.

A **debreczeni ref. tanítóképző tanártestülete a tanítószakszervezetéért.** A tanítószakszervezet továbbképzése az utolsó években sokat vesztett intenzitásából. Legértékesebb intézménye, a tanítóképzőkkel kapcsolatos *továbbképző tanfolyam*, bizonyára pénzügyi okokból, a háború óta szünetel. Ritkák lettek a tanítóképzői tanárok által tanítóegyesületi közgyűléseken és járásköri gyűléseken tartott előadások is. Megglazult tehát, mindkét fél kárára, a szellemi kapcsolat a tanítóképzői tanárság és a tanítószakszervezet közt. Ily körülmények közt kiváló figyelmet érdemel a debreczeni ref. tanítóképző tanártestületének értékes és követésre méltó kezdeményezése. Az intézet tanártestülete ugyanis *kiszállásokat* rendez a közelebb eső nagyobb központokba. E kiszállásokon előadások keretében ismerteti a pedagógia fejlődését, a didaktika újabb törekvéseit, sőt az elméleti előadásokat gyakorlati tanítások bemutatásával teszi teljessé. Első kiszállását május 17.-én Pátrohán (Szabolcs m.) tartotta. A környék tanítószakszervezete, továbbá szép számmal megjelent lelkesíti és jegyzői kara előtt dr. Veress István tanítóképzői igazgató, a legújabb ped. törekvések kiváló ismerője *A modern pedagógia lényege* címen tartott bevezető előadást, majd Novák József tanítóképzői tanár az új népisk. tanterv szellemét és értékeit ismertette. Az előadásokat gyakorlati tanítások

zárták be. Tanítottak: *Szücs* János debreczeni tanítóképző-intézeti gyakorló iskolai tanító a fogalmazás, *Nácsa* Antal berettyóújfalui tanító a fizika és *Putnoki* Ákos pátróhai tanító a történelem köréből.

Az Orsz. Polgáriskolai Tanáregyesület közgyűlése. Az Orsz. Polgáriskolai Tanáregyesület június 6.-án Balatonfüreden tisztújító közgyűlést tartott. A közgyűlést megelőzően a tanárok százainak, díszes és előkelő közönség nagy sokaságának jelenlétében ünnepies keretek között folyt le a polg. isk. tanárság *Dulovits*-üdvülőházának fölavatása. Megragadta ez alkalmat a polgári isk. tanárság arra is, hogy közszeretben álló ügyosztályfőnökének, *Dulovits* Árpád miniszteri tanácsosnak művészi kivitelű mellszobrát leleplezze. A testvéregyesület ez ünnepségére és közgyűlésére egyesületünk képviselőjében leutaztak: *Wagner* János elnök, *Párvy* Endre alelnök és *Pócza* József egyes. pénztáros. A közgyűlésen egyesületünk üdvözlését lendületes beszédben *Párvy* Endre tolmácsolta. Rámutatott arra, hogy a polg. iskolai és a tanítóképzői tanárság közös törzsből származik s hogy a tanítóképző növendékei legnagyobb részének a jelenben és a jövőben is a polgári iskola az előkészítő iskolája. E szoros kapcsolatok arra intenek, hogy a polgári iskolai és a tanítóképzői tanárságnak összetartva, egymást támogatva s egymást kölcsönösen megértve kell küzdeni a jobb jövőért. A közgyűlést 300 terítékű ebéd követte, melynek folyamán a felköszöntők során ugyancsak *Párvy* Endre a Polgáriskolai Tanáregyesület fáradhatatlan buzgalmu elnökére, *Havas* Istvánra üritette poharát.

Hősök emléktáblája a soproni evang. tanítóképzőben. A világháborúban a soproni evang. tanítóképzőnek 48 növendéke hősi halált halt. E hősök nevét most *Hamar* Gyula igazgató buzgólkodásából díszes, az intézet főbejáratával szemben a falba illesztett márványtáblán örökítették meg. Emlékeztessen mindenkit, aki az intézetbe lép, azokra a hőslelkű fiúkra, kik legdrágább kincsüket, életüket áldozták a hazáért. Az emléktábla leleplezése lélekemelő ünnepséggel folyt le május 26.-án. Az emlékbeszédet *Kapi* Béla dunántúli evang. püspök képviselőjében *Ziermann* Lajos soproni evang. lelkész, kormányfőtanácsos mondta. *Várallyay* János int. vallásnász klasszikus szépségű imádsága, az ifj. énekar tökéletesen előadott énekszámái, az Orsz. Evang. Tanítóegyesület elnökének, *Krug* Lajosnak, de legfőképen az egyházi főhatóság képviselőjének szívekbe markoló emlékbeszéde és *Hamar* Gyula igazgatónak lelkes szavai méltó keretül szolgáltak az emléktábla megáldásához s kitörülhetetlen nyomot hagytak a jelenvoltak lelkében.

Tanügyi kiállítás. A Nemzeti Múzeum dísztermében és kupolacsarnokában a pünkösdi ünnepen rendezett tanügyi kiállításon a tanítóképző-intézetek is gazdag és értékes, kizárólag erre a kiállításra készült anyaggal, méltón vettek részt. Intézeteink kiállítási anyagának kiválogatásával és elrendezésével a kiállítás vezetősége *Quint* József igazgatót bízta meg, ki a nehéz feladatot *Tscheik* Ernő és *Farkasdy* Zoltán rajztanárok közreműködésével oldotta meg. A kiállítást következő számunkban fogjuk ismertetni.

A III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus elhalasztása. A kongresszus előkészítő bizottsága, belátva, hogy az idő nem elegendő ily egyetemes tanácskozás előkészítésére, annak megtartását a jövő iskolai évre halasztotta. Erre készítette az is, hogy a II. Egyetemes Tanügyi Kongresszus előkészítése is három évig tartott. A kongresszus idejének elhalasztását teljes mértékben helyeseljük. Az egyesületünkben folyó megfeszített munka is mutatja, hogy ily rövid idő alatt a szakosztályok működését tökéletesen előkészíteni nem lehet. Egyesületünk feladatának teljes tudatában, a kollektív munkamódszer

bevezetésével, kilenc 3—4 órás ülésen tárgyalta a kongresszus anyagát és csak az egyik tételt tudta kellően előkészíteni. Egy évre tehát mindenképen szükség van. Kérdés azonban, hogy egy év múlva sokkal jobban fognak-e állani az ügyek? Hiszen köztudomásu, hogy a kongresszus eszméje s megtartásának terve nem spontán megnyilatkozása az oktatók egész egyetemének. Sokan vannak, akik szerint az idő még nem érkezett el egy egyetemes, az oktatásügy összes munkásait közös célú, tervszerű munkára egyesítő kongresszus tartására. Az eddigi kongresszusok is a nemzeti föllángolás boldog és optimisztikus napjaiban folytak le. Ilyen munkához megelégedett, pihent, az élet nyomasztó gondjaitól legalább relative mentes, a folytonos és zavartalan önképzésben lendülethez jutott elmék kellenek. Hol vagyunk ma mindettől! A magyar tanárságnak ma már csak romjai vannak meg. Lehet, hogy sötétben látunk. A tanítóképzői tanárság mindenestre el fog követni mindent a kongresszus sikere érdekében.

Kenyeres Elemér sikere. Dr. Kenyeres Elemér, bpesti áll. óvónő-képző-int. tanár, ki állami ösztöndíjjal a genfi egyetemen és a Rousseau-Intézetben folytatja pedológiai tanulmányait, fényes sikert aratott. *Bovet* Péter egyet. tanár felkérésére a Rousseau-Intézetben a gyermeki nyelv fejlődése köréből két előadást tartott. Előadásaiban a nyelvfejlődés olyan jelenségeire mutatott rá, amelyeket csak akkor vehetünk észre, ha a különböző nyelveket összehasonlítjuk. A problémának ilyen szélesebb medrű tárgyalásával és eredeti kutatásainak eredményeivel sikerült kimutatnia több eddigi felfogás tarthatatlanságát. Hogy előadásai szakkörökben figyelmet és érdeklődést keltettek, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy *Claparède* Edé sietett azokat folyóiratában, az *Archives de Psychologie*-ben kiadni. Az előadások *Les premiers mots de l'enfant et l'apparition des espèces de mots dans son langage* címen, két ív terjedelemben jelentek meg.

Új tanügyi lapok. A református és evangélikus tanárság *Protestáns Tanügyi Szemle* címen közös iskolaügyi folyóiratot indított, melyet ref. részről *Borsos* Károly, az ág. h. ev. tanáregyesület részéről *Szelényi* Ödön szerkeszt. *Szelényi* Ödön a ped. irodalomban elismert tekintély, kinek szerkesztői irányítása mellett az új folyóirat előkelő színvonalra fog emelkedni. Ezt mutatja már az első szám is, melynek hasábjain a prot. tanárság nem egy, a tanügyi irodalomban buzgólkodó tagjának nevével találkozunk. Az új folyóirat évenként 10 füzetben fog megjelenni s előfizetési díja 5 pengő. — A másik új folyóirat címe *Magyar Ünnepek*. Célja iskolai ünnepekre alkalmas beszédek, versek, énekek, tanítási tervezetek közlése. E főcélon kívül foglalkozik egyéb ped. kérdésekkel s figyelemmel kíséri tanügyi irodalmunkat is. A lapot *Fungáts* Béla el. isk. igazgató és *Vicsay* Lajos polg. isk. tanár szerkesztik. Első számának beköszöntő cikkét dr. *Frank* Antal kollégánk írta.

Személyi hírek. A csongrádi kerületi tanítógyűlésen, április 9.-én a földrajzi gondolkodásra való nevelésről előadást tartott *Nagy* Ferenc bpesti I. ker. áll. tképzői tanár. — A győri evang. belmissziói egyesület máj. elsején lefolyt vallásos estélyén *Barcsai* Károly győri tképzői tanár A *protestáns sajtó* címen tartott előadást. — A Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság máj. 5.-iki ülésén *Nagy* László ny. tképző-int. felügyelő A *tanulók lélektani kísérleti vizsgálatáról* adott elő. — Az Orsz. Széchenyi-Szövetség máj. 5.-iki díszközgyűlésén az ünnepi beszédet *Széchenyi mint az önnevelés*

eszménye címen *Váradi* József pesti I. ker. áll. tképző-int. tanár mondotta. — A Zemplénum megyei Tanítóegyesület szerencsi közgyűlésén *Quint* József tképző-int. igazgató *A népiskolai új tanterv szelleme* címen tartott előadást. — *Drozdy* Gyula, az I. ker. tképző gyakorló iskolájának vezetője, mint az Orsz. Közoktatási Tanács kiküldöttje május hó folyamán meglátogatta a kecskeméti tanyai iskolákat. Látogatásai alatt a tanulmányi eredményt és a módszeres eljárást tanulmányozta.

Huszonöt éves tanári szolgálat. Bensőségteljes ünneplésben részesítette május 22.-én az I. ker. áll. tanítóképző-intézet tanártestülete és ifjúsága *Németh* Sándor tanárt 25 éves tanári szolgálatának alkalmából. A tanári kar nevében *Quint* József igazgató üdvözölte az ünnepeltet, az ifjúság szónoka pedig bőrkötésű emlékkönyvet nyújtott át, melyben az osztályok emléksorai izléses grafikai kivitelben vannak megörökítve. Szavaltatok és művészi számok előadása fokozta az ünnepség hangulatát.

Új egyetemi magántanár. Dr. *Greguss* Pál kartársunk, ki szolgálat-tételre a polgári iskolai tanárképző főiskola gyakorló iskolájához van besorozva, a „növények szaporodása“ c. tárgykörből a pesti tud. egyetemen magántanári fokozatot nyert. Próbaelőadását nagy tetszéssel fogadták s előadásait a következő téli félévben megkezdi. Dr. *Greguss* Pál hazai és külföldi egyetemeken s a tanárképző főiskolán dolgozott, állat- és növény-biológiai cikkei hazai és külföldi folyóiratokban jelentek meg. Magántanári képesítésében hosszú évek szorgos és eredményes munkássága nyert elismerést. Reméljük és hisszük, hogy pályafutásában a magántanári fokozat csak közbeeső állomás.

Az évvégi képesítő vizsgálatok elnökei és miniszteri biztosai. Az állami tanítóképzőknek: 1. Baja *Sarudy* Ottó kir. főigazgató, 2. Budapest I. kerület dr. *Nagy* Zsigmond miniszt. oszt. tanácsos, 3. Csurgó dr. *Benisch* Arthur középisk. igazgató, 4. Jászberény dr. *Pilinszky* Ferenc miniszteri tan., 5. Kiskunfélegyháza *Padányi* Andor kir. tanfelügyelő, 6. Nyíregyháza dr. *Simon* László miniszteri titkár, 7. Pápa dr. *Keleti* Gyula kir. tanfelügyelő és 8. Sárospatak *Fülei Szánthó* Endre miniszt. titkár. Az áll. tanítóképzőknek: 9. Budapest II. kerület *Wagner* János kir. főigazgató, 10. Budapest VII. ker. dr. *Rácz* Kálmán miniszteri tanácsos, 11. Cinkota dr. *Nevelős* Gyula miniszteri tanácsos és 12. Győr *Boldiss* Dezső kir. tanfelügyelő. Az áll. óvónőképzőknél: 13. Budapest VII. kerület dr. *Kammermayer* Oszkár miniszteri titkár és 14. Hódmezővásárhely *Mészáros* Jenő tanítóképző-int. igazgató. A róm. kath. tanítóképző-intézeteknél: 15. Eger *Sághy* Imre kir. tanfelügyelő, 16. Esztergom *Sztankó* Béla kir. főigazgató, 17. Győr *Podhorányi* József prelátnak, 18. Kalocsa *Mosdóssy* Imre kir. tanfelügyelő, 19. Pécs dr. *Lakatos* Frigyes bicskei rk. plébános és 20. Szeged dr. *Haász* Aladár miniszt. oszt. tanácsos. A róm. kath. tanítóképző-intézeteknél: 21. Budapest IV. kerület dr. *Siegescu* József egyet. tanár, 22. Budapest IX. kerület dr. *Saly* László központi papnevelő intézeti tanulmányi felügyelő, 23. Debreczen dr. *Schwartz* Gusztáv prelátnak, rákospalotai plébános, 24. Esztergom *Sztankó* Béla kir. főigazgató, 25. Eger dr. *Kósa* Kálmán miniszteri titkár, 26. Kalocsa dr. *Thuróczy-Ruzitska* Gyula min. titkár, 27. Kecskemét *Wagner* János tanítóképző-intézeti főig., 28. Kisvárdra dr. *Závodszy* Levénte polg. isk. tanárképző-int. tanár, 29. Kiskunfélegyháza dr. *Keleti* Gyula kir. tanfelügyelő, 30. Kőszeg dr. *Szücs* István h. államtitkár, 31. Pápa *Szücs* Gyula ócsai róm. kath. plébános, 32. Pécs dr. *Lakatos* Frigyes bicskei r. k. plébános, 33. Sopron

Orsolyák *Kőrösi* Henrik kir. tanfelügyelő, 34. Sopron Isteni Megváltó *Kőrösi* Henrik kir. tanfelügyelő, 35. Szeged *Vedress* Béla pestújhelyi rk. plébános és 36. Veszprém dr. *Fábján* Jenő miniszteri tanácsos. Az ág. h. ev. tanítóképző-intézeteknél: 37. Miskolc *Szlávik* Mátyás theol. tanár és 38. Sopron dr. *Sárkány* Alfréd miniszt. oszt. tanácsos. Az ág. h. ev. tanítónőképző-intézeteknél: 39. Szarvas dr. *Zelenka* Frigyes kir. tanfelügyelő. A ref. tanítóképző-intézeteknél: 40. Debreczen dr. *Papp* Károly egyet. tanár és 41. Nagykőrös dr. *Nagy* Zsigmond miniszteri osztálytanácsos. A ref. tanítónőképző-intézeteknél: 42. Debreczen dr. *Vargha* Zsigmond egyet. tanár, 43. Kecskemét *Sarudy* Ottó kir. főigazgató és 44. Pápa *Perjéssy* Károly ócsai ref. lelkész. A róm. kath. óvónőképző-intézeteknél: 45. Soproni Ist. Megváltó *Kőrösi* Henrik kir. tanfelügyelő. Az országos izraelita tanítóképzőnél: 46. Budapest dr. *Goldzieher* Károly polg. isk. tanárképző főisk. tanár és *Fischer* Gyula budapesti főrabbi a héber tárgyakra. A Szent Szív rk. szerzetesrend nyelvmesternői tanfolyamán: dr. *Szücs* István h. államtitkár.

Halálozás. *Somogyi* Géza nyug. tanítóképző-int. igazgató, a Magyar Paedagogiai Társaság r. tagja, a kispesti iskolák elnöke máj. 19.-én hosszú és kinos szenvedés után életének 81. évében elhunyt. Temetése, melyen nagy számmal vettek részt tanítóképzői tanárok, az elhunyt volt tanítványai, ismerősei és tisztelői, — máj. 21.-én Kispesten ment végbe. Egyesületünk nevében *Párvy* Endre igazgató, egyesületi alelnök mondott megható búcsúbeszédet. A nemes egyéniségű, kiváló pedagógus emlékét híven őrizni fogjuk! — Két tanártársunkat érte a közelmúltban fájdalmas csapás. *Héger* Lujza, VII. ker. áll. tanítónőképző-intézeti tanár édesanyját temette el, *Mészáros* Jenő, a kir. főigazgatósághoz beosztott áll. tképző-int. igazgató pedig hitvesét veszítette el. A kartársak őszinte részvéte fordult mélyen sujtott tanártársaink felé.

Nyugtázás. *Tagsági díjat fizettek az 1924/5. évre:* Gerhardt Béla (5·44 P), Slajchó M. (1·44 P).

1925/26. évre: Gerhardt Béla (5·44 P), Klinda K. (8 P), Slajchó M. (5·44 P), B. Abonyi I. (5·44 P).

1926/27. évre: Gerhardt B. (8 P), Gerbery S. (4 P), Pálmai L. (8 P), Lux Gy. (8 P), Horváth A. J. (8 P), Barkáts M. (8 P), Csink I. (8 P), Dúzs M. (4), Ambrózy M. (4), Girtler M. (4), Jancsó E. (4), L. Baur I. (4), Szontagh K. (4), Répay D. (4), L. Jancsó G. (4), Wolszky E. (4), Kádár I. (4), Kostyál I. (4), Strauchné Entz J. (4), K. Schmidt V. (4), W. Schwartzter I. (4), Herczegh K. (4), Sebestyén E. (4), Vajda E. (4), Grynaeus I. (4), Klinda K. (8), Barabás E. (10), Hamar G. (8), Bognár K. (8), Ihász F. (8), v. Lenky I. (8), Rozsonday K (8), Sass L. (8), Matheidesz I. (4), Gömöri S. (8).

1927/28. évre: Hamar Gy. (3), v. Lenky I. (3), Rozsonday K. (3).

Előfizetett az 1926/27. és 1927/28. évfolyamra: Veszprém róm. kath. tanítónők. (10·56 P).

Befizetések a házalapra: Sopron ág. ev. tanítókp. 2 tanuló díja (4 P), Jászberény áll. tanítóképző 1 tanuló díja (2 P).

Minthogy a III. Egyetemes Tanügyi Kongresszus ideje a jövő évre halasztatott, a kongresszusi tagsági díjak befizetése nem aktuális. Az eddig befolyt díjak a kongresszus pénztárosához továbbítottak.

Bpest, 1927 június 1.

Pöcza József pénztáros.

TARTALOM. *Dr. Gockler Lajos*: Pestalozzi emlékezete. 97 l. **Tanítóképzői pedagógia.** *Dr. Kenyeres Elemér*: Az olvasás tanítása és az ábécés-könyvek. 101 l. — *Mesterházy Jenő*: A tanítóképzői tanárképzés reformja. 105 l. — *Barcsai Károly*: A győri áll. tanítónőképző-intézet félszázados fennállásának ünnepe. 112 l. — **Irodalom.** *Dr. Frank Antal*: Lelki megújulás. *Ism. Köveskúti Jenő*: 116 l. — *Dr. Czeke Marianne—H. Révész Margit*: Gróf Brunsvik Teréz élet- és jellemrajza. Emlékiratai. *Ism. Molnár Oszkár*. 118 l. *Dr. Kosáry János*: A tanítóképző-intézeti zenetanítás módszertana. *Ism. Csukás Zoltán*. 119 l. — *Dr. Dubovitz Hugó*: Vegyeszeti kisipari cikkek gyártása. *Ism. Jaloveczkyné Czinkovszky Kornélia*. 121 l. — *Fodor Ferenc*: A magyar népiskolai földrajzi oktatás. *Braun Angela*. 122 l. — *Hírek*. Nyugtázás.

Kérelem a tisztelt Kartársakhoz I

Kérem azokat a t. Kartársakat, akik **A Tanítóképzőintézeti Zeneoktatás Módszertana** c. munkám I. részéről: „Ének és Elmélet az I—III. o. számára“ — bővebb tájékozódást óhajtának s engedélyezés esetében a könyvet bevezetni akarnák, sziveskedjenek soraikkal legkésőbb július hó 5-ig felkeresni.

Általános tájékozásra szolgáljon a következő: A könyv szigorúan a tantervhez ragaszkodik. A tanítványt érdeklő részt kimerítő módszeres jegyzetek kísérik. Anyagmegválogatás szempontjából a legnagyobb figyelemmel voltam arra, hogy mi valósítható meg a képző speciális viszonyai között, igyekeztem zeneileg értékes, amellet a növendékhez közeleső anyagot összeválogatni s azt, megfelelő feldolgozásban, kellő érvényre juttatni.

Módszer szempontjából igyekeztem arra, hogy az egyes zenei komponensek fokozatos érvényesítése révén, a növendék eljusson a zenei értéket képviselő, önálló előadáshoz, másrészt pedig, elméleti tekintetben, arra, hogy két zenei alapigazságból kiindulva, szigorúan logikus egymásutánba fűzzem az anyagot, mert tudati egység s így célt szolgáló eredmény csakis ezáltal érhető el.

Mivel a képzői zeneoktatás középpontjában természetesen a magyar népdal áll, ez pedig zenei metrika nélkül nem tárgyalható érdemlegesen, gondoskodás történt — tudtommal először — **rendszeres, alapvető magyar zenei metrikáról.**

Irdatlan ösvényen járván, megkértem Sztankó Béla kir. főigazgató urat, hogy nézze át tüzetesen a kéziratot és gazdag tudásával és tapasztalatával legyen segítségemre annak megállapításában, hogy az anyag összeállításában vagy a módszeres feldolgozásban nincs-e botlás, ami kiküszöbölendő. Hosszas megbeszélések következtek Óméltóságával, amelyek folyamán kialakult a könyv mai formájában.

Megjegyzendő még, hogy a mult tanév folyamán gondoskodtam az anyag kipróbáltatásáról, mely így átesett a gyakorlat tűzpróbáján is.

Kartársi üdvözléttel

Kosáry János dr.

Budapest VII., Damjanich-utca 43.

M. kir. áll. tanítónőképző-intézet.